

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Εἰς τὸ παρὸν τεύχος μας, δημοσιεύεται μία ἐκτεταμένη ιστορική ἀναδρομὴ στὸν «**ΚΥΘΗΡ. ΚΗΡΥΚΑ**» καὶ στὸν ἰδρυτὴ καὶ ἐκδότη τοῦ **ΣΤΑΜΑΤΗ Π. ΚΑΨΑΝΗ**, ποῦ ὁραματιστὴς καὶ αὐτὸς, ἀγωνίστηκε γιὰ νὰ ἀνεβάσῃ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τῶν συμπατριωτῶν μας, καὶ νὰ τοὺς φέρῃ σὲ κάποιο ἀνταγωνιστικὸ ἐπίπεδο μὲ τοὺς λοιποὺς Ἑλληνηστίους.

Ἰδεολογιστὴς ὁ **ΚΑΨΑΝΗΣ**, ἐπίστεψε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, ὅτι οἱ **Κυθῆριοι** θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ συλλάβουν τὸ μέγεθος τῆς προσφορᾶς του, καὶ μάλιστα, σὲ μίαν ἐπιχρὴν ποῦ δὲν εἶχε ἀλλοτριωθεῖ ἀπὸ μύριες ὕστες ἐπιδράσεις, ποῦ συνετέλεσαν μεταπολεμικὰ σὲ ἓνα κατῆφορο πνευματικῆς ὑποτονικότητος.

Ὁ **Κώστας Σαραντόπουλος**, ὑπῆρξε προφητικὸς, πρὶν σαράντα χρόνια, γράφοντας γιὰ τὸν **Καψάνη**. Ἐπῆρξε σκληρὸς ἴσως γιὰ τοὺς συμπατριῶτες μας, ἀλλὰ πέρα ὡς πέρα ἀληθινός.

Καὶ σήμερα, γεννιέται τὸ ἐρώτημα. **Κατὰ** τί ἄλλαξαν οἱ Ἑσπεριῶτες ἀπέναντι σὲ κάθε προσπάθεια ποῦ καταβάλλεται ἀπὸ τοὺς λίγους ἐναπομεινάντες ἀρρωστημένους ἰδεολόγους τοῦ πνεύματος;

Ἀξίζει, ἄραγε, στὸ σύνολό τους οἱ **Κυθῆριοι**, νὰ ἐκμεταλλεῖνται ἐκείνους ποῦ πιστεύουν στὴν ἀνάγκη δικιῶνισης τοῦ Ἑσπεριακοῦ πνεύματος, ἢ ἀφήνουν στοὺς λίγους, σὲ μᾶς, θὰ λέγαμε τοὺς «ἀσθενεῖς», νὰ ἀγωνιζόμεστε στὴν ἐπαλξί τῶν πνευματικῶν συγκινήσεων γιὰ νὰ δέχονται αὐτοὶ σὰν Ἑσπεριῶτες, τὸ **Εὖγε** τῶν τρίτων;

Δὲν θὰ θέλαμε νὰ ἀκυλοθυήσωμε τὴν τύχη τοῦ **ΚΥΘΗΡΑΤΙΚΟῦ ΚΗΡΥΚΑ**, ἀλλὰ θὰ θέλαμε τελείως εὐθαρσῶς καὶ χωρὶς «φύθον καὶ πάθος» νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ σημερινοὶ **Κυθῆριοι** εἰς τὴν πλειονότητά τους δὲν ἔχουν πνευματικὰ ἐρεθίσματα καὶ δὲν ἐνδιαφέρονται σὰν λαός, γιὰ ὅλα ἐκεῖνα ποῦ συνθέτουν τὴν εἰκόνα μιᾶς μικρῆς πατρίδας.

Πάντως, ἐμεῖς οἱ λίγοι, θὰ ἐξακολουθήσωμε νὰ τιμοῦμε κάθε **ΚΑΨΑΝΗ** καὶ νὰ ἐπιτελοῦμε τὸ καθῆκον μας ὅπως τὸ ἐπιτάσσει ὁ συναισθηματικὸς μας κόσμος καὶ ἡ ὑποχρέωσις ἀπέναντι στὸ μικρὸ Ἑσπερίο.

Ἄρης Π. Γαϊτσέλιος

Εικόνα Παναγίας της Μυρτιδιωτίσσης ευρισκομένη στο αρι-
στερόν του Μητροπολιτικού Ι. Ναού ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
της Ζακύνθου.

Φωτογραφία: Χαρ. Σαραντοπούλου

Χρύσα Α. Μαλτέζου

Ἀνυπολόγιστης ἀξίας γιὰ τὰ Κύθηρα, πρέπει νὰ θεωρήσουμε τὴν προσφορά τῆς Καθηγήτριας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης Χρύσας Α. Μαλτέζου, στὴν ὁποία τὸ Κέντρο Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν, εἶχε ἀναθέσει τὸ 1972 τὴ ταξινόμηση καὶ προβολὴ τοῦ ἀρχείου τους, πού ἐγκαταλειμμένο βρίσκονταν τότε στὶς πέντε αἰθουσες τοῦ παλίου ἀνάκτορου τῶν Προνοϊτῶν στὸ Κάστρο τῆς Χώρας, καὶ τὸ ὁποῖο ὄχι μόνο δὲν προσφέρετο γιὰ τὴν μελέτη τῶν ἐγγράφων του, πολιτιμῶτατων ἐπὶ τῆς ἐπὶ τέσσαρες αἰῶνες ἀπεικόνισης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τους, ἀλλὰ ὅπως ἡ ἰδιαὶ σὺν ἐνδεδειγμένη ν' ἀποφανθῇ γιὰ τὴν ἀξία του, ἔχει ἀναφερθεῖ σὲ περικοπὴ τῆς «... Δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα συνηθισμένο πυρῆνα ἐγγράφων στενοῦ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀλλὰ γιὰ ἓνα πολῦτιμο τοῦ μεταβυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ἀρχεῖο ἀπὸ τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου», περιλαμβάνει καὶ χρησιμώτατα στοιχεῖα ἢ ἐνδείξεις καὶ γιὰ ἄλλες περιοχές.

Ἀκροίμητη στὴν ἐπαγρύπνηση τοῦ ἔργου της, κατὰ τὸ στίχο τοῦ Βύρωνα «κανδήλι σ' ἐπιτάφιο βωμό» ἀφοῦ ἐπέτυχε τὴ διασφάλιση τῶν 20.000 περίπου ἐγγράφων, 7.000 κατάστιχων κι' ἄλλου ἐντυπου ὕλικου τοῦ προέβη στὴ ταξινόμησή τους σὲ δέσμες δέκα κατηγοριῶν, καθὼς καὶ τὴν καταλογράφησή τους. Σὲ σχετικὴ εἰσήγησή της «Τὰ τοπικὰ ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Κυθῆρων» ἔχει δώσει πλήρη περιγραφὴ τοῦ ἔργου της, τὸ ὁποῖο λαμπρύνουν ἐπιπροσθέτως οἱ πολυπληθεῖς ἐκτοτε μελέτες της, ἀλλὰ κυρίως ἡ ἐπιμονὴ νὰ ἀποτιμῇ στὰ διάφορα συνέδρια πού λαμβάνουν χώραν, τὴ μεγάλη σπουδαιότητα καὶ ἀξία του.

Εἶναι πράγματι σπουδαῖο νὰ γνωρίζουμε τὸ παρελθὸν μας ἀπὸ χειροπιαστὰ κι' ἀψευδῆ στοιχεῖα. Ἐπέτυχε ὡς πρὸς τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀρχείου νὰ θεωρεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ πληρέστερα τῶν ἐλάχιστων νήσων ἢ τόπων πού περισώθησαν.

Στὴ μελέτη «Τὸ Νοταριακὸ ἀρχεῖο Κυθῆρων» πληροφορεῖ σχετικὰ μὲ τὴν ἐν γένει ταξινόμηση, ὅτι «... ἐγίνε σταδιακὰ στὸ διάστημα τριῶν ἀποστολῶν στὸ νησί (1973, 1974, 1975) μὲ συνθήκες ἐργασίας ὑποτυπώδεις. Θὰ ἀρκοῦσε μόνο νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ταξινομήσεως ἐγίνε στὸ πάτωμα μέσα στὴ σκόνῃ».

Ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπὸ τίς μελέτες πού ἀναφέραμε μᾶς πρόσφερε σὲ βαρυσήμαντες ἄλλες, ὅπως τίς «προσφυγές ἀπὸ τὴν Κρήτη στὰ Κύθηρα» (1973), «Ἡ Κρητικὴ οἰκογένεια Κλαδοῦρη καὶ τὸ Συμβούλιο τῶν Εὐγενῶν στὰ Κύθηρα» (1975), «Οἱ πρόγο-

νοὶ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ στὰ Κύθηρα» (1976), «Συμβολὴ στὴν ἱστορία καὶ γεωγραφία τῆς νήσου Κύθηρα στὴ διάρκεια τῆς Ἑνετικῆς κατοχῆς» (γραμμένη Ἀγγλικά 1980), «Κύθηρα, κοινωνία καὶ οἰκονομία στὴ διάρκεια τῆς Ἑνετικῆς κυριαρχίας» στ' Ἀγγλικά ἐπίσης (1980) «Ἡ σημασία τοῦ ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κυθῆρων γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Κρήτης στὴ διάρκεια τῆς Βενετοκρατίας» (1981) «Οἱ Οἰκογένειες τῶν Εὐδαιμονογιάννη καὶ Βενιέροι στὸ Τσιρίγο ἀπὸ τὸ XII ὡς τὸ XIV αἰῶνα (προβλήματα χρονολογίας καὶ προσωπογραφίας

στὰ Ἱταλικά, (1982) τὸ «Χρονικὸ τοῦ Χειλᾶ, κοινωνικά καὶ ἰδεολογικά προβλήματα στὰ Κύθηρα τὸν 15ο αἰῶνα» (1983) καὶ «Εἰδήσεις γιὰ ναοὺς καὶ Μονές στὰ Κύθηρα ἀπὸ ἀρχαιοκῆς πηγές» (1986), ἀγνωστες πληροφορίες ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο Κυθῆρων.

Προσθέτομε ὅτι γιὰ τὸ ἔργο πού ἐπετέλεσε στὸ ἱστορικὸ ἀρχεῖο τῶν Κυθῆρων (καταγραφὴ καὶ διάσωση τοῦ ὕλικου) ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὴν ἐδράβευσεν τὸ 1982.

Γενικώτερα οἱ μελέτες τῆς κ. Μαλτέζου, ἀφοροῦν τόσο τίς καθόλου τύχες τῶν Φραγκοβενετοκρατούμενων περιοχῶν Πελοποννήσου, Κρήτης καθὼς κι' ἄλλων τμημάτων τοῦ χώρου μας, ὅσο καὶ τίς συναφεῖς ἀρχεακές, παλαιογραφικὲς καὶ διπλωματικές ἐρευνες, πού καὶ βασίζονται ὡς πρὸς μὲν τίς σχέσεις τους σὲ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τῆς τέταρ-

της σταυροφορίας μέχρι το 18ο αιώνα (έγκατάσταση Λατίνων, οργάνωση Ιταλικών αποικιών) για δε την έρευνα, στη προσπάθεια να έπιτευχθεί η πιο ένδεδειγμένη ταξινόμηση και έπιστημονική εκμετάλλευση του ύλικού (έκδοση, σχολιασμός του κλπ.). Το μέχρι στιγμής σύνολο των μελετών της ανέρχεται στις 65.

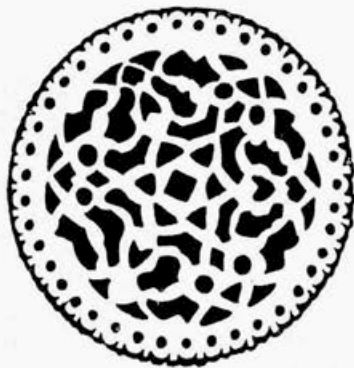
Η κ. Χρύσα Μαλτέζου έχει γεννηθεί στην 'Αλεξάνδρεια όπου κι' αποφοίτησε από το 'Αβερώφειο Γυμνάσιο Θηλέων. Το πτυχίο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου 'Αθηνών έλαβε το 1964, αφού από φοιτήτρια στο μεταξυ, παρακολούθησε μ' υποτροφία της Γαλλικής Κυβέρνησης στο Πανεπιστήμιο Μεσογειακών Σπουδών του Αίξ αν Προβάνς, σειρά μαθημάτων. Το 1965, έτυχε επίσης υποτροφίας για διετείς μεταπτυχιακές σπουδές στο 'Ελληνικό 'Ινστιτούτο Βυζαντινών Σπουδών της Βενετίας. 'Εγράφηκε άκολουθως στο Τμήμα μαθημάτων της Μεσαιωνικής 'Ιστορίας και φιλολογίας του Πανεπιστημίου της Πάδοβα, κατά δε τα έτη 1966 — 68, στη Σχολή Παλαιογραφίας, 'Αρχειονομίας και Διπλωματικής των Κρατικών 'Αρχείων της Βενετίας, από την όποια και άπεφοίτησε άριστεύσασα. Βάσει της διατριβής της «ό Θεσμός του έν Κωνσταντινουπόλει Βενετού βάϊλου 1268 — 1453» άνηγορεύθη διδάκτωρ του Πανεπιστημίου 'Αθηνών μέ το βαθμό άριστα, κατόπιν δε

έξελικτικής θητείας της στο Κέντρο Βυζαντινών 'Ερευνών του Ε.Ι.Ε. το Νοέμβριο του 1980, ή 'Επιτροπή κρίσεως του 'Ιδρύματος την εξέλεξε όμόφωνα διευθύντρια του Κέντρου. Από του 1977 ως το 1982 έδίδαξε σάν ειδική έπιστήμων το μάθημα της 'Ιστορίας Μέσων Χρόνων στη φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου στο Ρέθυμνο, που από το Μάιο του 1982 και εξέλεγε καθηγήτρια.

Όστόσο δεν θά πρέπει να μην ύπομνησθούν άκόμη, οι 'Επιστημονικές άποστολές της στις Ι. Μονές 'Αγίας Λάυρας Καλαβρύτων, 'Αγίου 'Ιωάννου Θεολόγου Πάτμου, Λειμώνος Λέσβου, τοπικού 'Ιστορικού άρχείου Κέρκυρας, Πατριαρχικής βιβλιοθήκης 'Αλεξάνδρειας και τά Κρατικά άρχεία της Νάπολης, διδασκαλίες επίσης του μαθήματος της 'Αρχειονομίας στη σχολή Βιβλιοθηκονομίας της Χ. Ε.Ν. 'Αθηνών, συμμετοχές σε έπιστημονικά 'Ιδρύματα και 'Εταιρείες, Συνέδρια, Συμπόσια και έπιστημονικές συναντήσεις καθώς και διαλέξεις της (μαθήματα) σε ξένα Πανεπιστήμια (Γενεύης, Πάλμας, Βαρκελώνης).

Στη τόσο σπάταλα άποδοτική δραστηριότητά της ή παρουσίαση των έκ του άρχείου των Κυθήρων μελετών της συντείνει εις το κύρος του, που άναμφισδήτητα όμως πρέπει να θεωρηθεί δικό της έπίτευγμα.

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Ἀφιέρωμα

Σταμάτιος Π. Καγάνης

Ἐγεννήθη εἰς Πειραιᾶ τὸ 1903 καὶ ἀπεβίωσε εἰς Πειραιᾶ 15.10.86.

Δικηγόρος διαπρεπῆς, Γεν. γραμματέας τῆς Κυθηραϊκῆς ἀδελφότητος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν. πνευματικῇ φυσιογνωμίᾳ ἐξέχουσα τῆς Πειραιϊκῆς κοινωνίας ἀξιαγάπητος καὶ περιζήτητος στὶς συντροφιάς σκόρπιζε τὸ γέλιο μὲ τὸ χιούμορ του, — φυσικὸ τοῦ χάρισμα — ἰδίως μὲ τὰ περίφημα στιχουργήματά του τῆς στιγμῆς. Ἡ παρουσία του δημιουργοῦσε πάντοτε ἀτμόσφαιρα χαρᾶς καὶ εὐθυμίας. Ὑποῖξε Τοπικὸς Ἐφορος Πειραιῶς μὲ ἀξιόλογον δρᾶσιν εἰς τὸν Προσκοπισμὸν.

Μὲ τίς τὸσες ἐπαγγελματικές καὶ κοινωνικές ἐ-

νασχολήσεις του πὼς εὕρισκε τον καιρὸ — ποῦ τοῦ ἦταν πολὺτιμος νὰ προσφέρει εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ Κυθηρίους τὸ «Πνευματικὸν ἐντευκτήριόν τους» ὅπως εὐστοχα εἶχε τότε ὀνομαστεῖ τὸ περίφημο τὸ ἀξέχαστο ἐκείνο μηνιαῖο περιοδικὸ του «ΚΥΘΡΑ·Ι·ΚΟΣ ΚΗΡΥΞ».

Ἀπὸ τὸ πρῶτο τεύχος του (ΕΤΟΣ Α' ΑΡΙΘ. 1. 1η Νοεμβρίου 1931 μέχρι τοῦ τελευταίου, Ὁκτώβριος τοῦ 1933 εἶχε κατορθώσει νὰ ἔχει συνεργάτες του, διαπρεπεῖς Κυθηρίους τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων...

Πρὸς μεγάλην ὁμως λύπην τῶν ἀφοσιωμένων ἀναγνωστῶν του διέκοψε τὴν ἐκδόσιν του. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τακτικούς συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ, ἔγραψε τὸν ἐπικηδεῖο του, εἰς τὸ τελευταῖο του τεύχος!

ΘΑ ΜΑΣ ΞΑΝΑΡΘΗ...

Ὁ «Κυθηραϊκὸς Κήρυξ» μᾶς κλίνει τὴν φιλόξενη, χαριτωμένη καὶ εὐγενικὴ πόρτα του καὶ χάνουμε τὸ εὐπροσήγορο ραντέ — θοῦ μας.

Ἡ λύπη μας γι' αὐτὸ τὸ δισάρεστο νέο εἶναι μεγάλη.

Μάταια σκεπτόμεθα! μὰ γιατί, ἀδελφέ, νὰ μὴν μπορῇ νὰ σταθῇ στὸν κόσμον μας ἓνα φύλλο, μόνο καὶ μόνο γιατί δὲν βρίζει;

Γιατί, ἀλήθεια, ἄλλο σημαντικὸ ἐλάττωμα ἐκτός αὐτοῦ δὲν βρίσκομε στὸν «Κυθηραϊκὸν Κήρυκα».

Ἡ βραχεῖα ζωοῦλα τοῦ συμπαθητικοῦ αὐτοῦ φύλλου ὑπῆρξε μιὰ φωτεινὴ γραμμοῦλα ἑνὸς ἀκάκου διάττοντος στὸ στερέωμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ.

Γενήθηκε μὲ τὴν ἐλπίδα μιᾶς μακρόχρονης ζωῆς (ὅλοι τὸ λέγαμε), γρήγορα μεγάλωσε καὶ σιγὰ - σιγὰ ἠνδρώθη καὶ γρήγορα πάλι, στὸ χρόνον πᾶνω, ἄρχισε νὰ δοκιμάζῃ τίς ἀπογοητεύσεις, ποὺ δοκιμάζει κάθε τί σχετικὸ μὲ μιὰν εὐγενικὴν ἰδεολογία, καὶ ἡ ἰδεολογία τοῦ Κήρυκα ἦτον νὰ παρέχῃ τὴν εὐπροσήγορη φιλοξενία του σὲ κάθε πιστιγώτικο, ἀδιακρίτως, ἂν ἦταν ἀπὸ τὸν Μέσα ἢ τὸν Ἐξω Δῆμο...

Αὐτὰ, ὥσπου στὸν δεῦτερο χρόνον μέσα, ἐγκαταλείμενος στὶς ἰδίες δυνάμεις του, χωρὶς τὴν ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ ἐνίσχυση κανενός, μὲ μόνο κέρδος ἓνα φοβερὸ παθητικὸν στὴ ράχι, εὐρέθη στὸ ἀδυσώπητο ἀδιέξοδον...

Γιὰ ναῦρει τὸν θάνατο καὶ μάλιστα τὸν χειρότερο! τὸν δι' ἐλπίδος, μού φαίνεται ἀπίστευτο.

Ἐχω τὴν ἰδέαν πὼς ἡ ἐγκατάλειψις του εἶναι προσωρινή καὶ πὼς «ταχειά», ἀναζωογονημένος, θὰ μᾶς ξανάρθῃ...

Τοῦ τὸ εὐχόμεθα μὲ ἀγάπη.

.....

Καὶ ἡ εὐχὴ ἐπίασε,... μετὰ δεκαεξαετίαν περίπου!

Ξανάρθε στὴ ζωὴ ὁ ΚΥΘΡΑ·Ι·ΚΟΣ ΚΗΡΥΞ τὸ

Μάρτιο του 1948 έχαιρετίστη και επανηγυρίστη από τους πνευματικούς Κυθηρίους το γεγονός, γιατί επίστεψαν από την αρχή ότι το περιοδικό έδινε άνοδική πορεία στην πνευματική ζωή του νησιού του τόσο καθυστερημένου στη σύγκριση με τ' άλλα νησιά του Ιονίου.

Πολλοί εξέδηλωσαν τη θαυμάσια τους ικανοποίηση για τη θαρραλέα απόφαση της επανεκδόσεως:

«... Οι σελίδες του, θα ξαναφέρνουν την αύρα των βουνών του Τσιρίγους ως τις μακρινές ξηντειές, που ο Τσιριγώτης στη σκληρή βιοπάλη του, θα την δέχεται σαν παρηγοριά και σαν βάλασμα. Όλα θα ξαναγυρίζουν στη μνήμη του... και με τα φτερά της φαντασίας, που ούτε ωκεανοί ούτε άνεμοι έμποδίζουν τα ταξείδια τους θα φθάνει νοσταλγός προσκυνητής από τα γαλάζια πέλαγα πάνω απ' τις σεμνές γραμμές των βουνών του Τσιρίγους για να προσγειωθεί... κάπου, ίσως, στην κορφή του Όλύμπου του της άγιας Μόνης το βουνό, το μωσχολιμένο που από το άρωμα της φασκομηλιάς θεοί του είναι ή Γαλήνη και το φώς. Και θα όνειρεύεται τότε το όνειρο θα γίνει πραγματικότητα! Ίσως όχι για πάντα μά για λίγο έστω, ν' απολαύσει τη θαλπωρή της πατρικής γής, να φθάσει προσκυνητής στο πατρικό του σπίτι, στους λοφίσκους και τους δρομάκους του χωριού που μεγάλωσε στίς κατακάθαρες άκρογιαλιές στη σεπτή κοιλάδα της θρησκείας του, τη Μυρτιδιώτισσά του».

«Φίλε Σταμάτη. Ή πρωτοβουλία που ανέλαβες θα έχει αναμφισβήτητα Ίστορική σημασία. Σε άναδειχνει, ιεροφάντη του Πνεύματος μοναδικό για τον τόπο μας. Ξέρω πως στην εποχή μας κάθε ενέργεια που δεν έχει για σκοπό τον πλουτισμό θεωρείται έκτος πραγματικότητας. Ή διάκριση της πραγματικής απ' τη συμβατική αξία δεν καθορίζεται από την ποσότητα των κριτηρίων αλλά από την ποιότητά τους. Συνέχισε την εύγενική σου προσπάθεια για την ανάπτυξη του πνεύματος και την καλλιέργεια του ωραίου. Τράβα θαρραλέα το δρόμο σου, και το έργο σου θα καταλάβει τη θέση που του αξίζει στη ζωή και την Ίστορία του τόπου μας»

Γράφει ο Σταμάτης Καψάνης στο πρώτο τεύχος: Περίοδος Β' 15 — Μαρτίου 1948 άρ. 1 (25)

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΜΑΣ

Ή συντηρητικότης — προσόν του συνετού οικογενειάρχου και φιλονόμου πολίτου — ή όποια χαρακτηρίζει τον Κυθηρίον, εις πάσας, σχεδόν, τάς σχέσεις του, δεν αποκλείει το ένδεχόμενον έπιφυλάξεων διά την νέαν έκδοσιν του «Κυθηραϊκού Κήρυκος» ως προς τους σκοπούς τους όποιους πρόκειται να έξυπηρετήσει. Αν και δεν είναι δικαιολογημένος οίσοδήποτε δισταγμός διά την άποστολήν του «Κυθηραϊκού Κήρυκος», του όποιου ή κατά το παρελθόν δράσις έτυχε της όμοθυμου των συμπολιτών έγκρίσεως, σπεύδομεν, διά του πρώτου φύλλου, να χαράξωμεν τά όρια έντός των όποιων αυστηρώς θέλει περιορισθή κατά την μέλλουσιν σταδιοδρομίαν του και τούτο διά να διαλύσωμεν και

πάσαν τυχόν άμφιβολίαν περί των σκοπών μας. Πρό παντός όφείλομεν να τονίσωμεν ότι, ο «Κυθηραϊκός Κήρυξ» δεν είναι πολιτική έφημερίς, ούτε εις πολιτικήν παράταξιν άνήκει. Κατ' άκολουθίαν δέ τούτου άρθρα πολιτικού περιεχομένου, άμέσως ή έμέσως έξυπηρετούντα οίανδήποτε πολιτικήν παράταξιν ή διά των γραμμών αυτών διαδίδοντα άρχάς τινός έξ αυτών, κείνται έκτός του κύκλου δράσεως του ανά χειρας περιοδικού και θεωρούνται, προκαταβολικώς, άκατάλληλα διά τάς σελίδας του και άποκρυστέα. Διότι ο «Κυθηραϊκός Κήρυξ» όχι διά να διαιρέση αλλά διά να ένωση τους Κυθηρίους ανακαλείται εις την ύπηρεσίαν. Διά τον λόγον δέ τούτον εις την αυτήν μοίραν, της πολιτικής άρθρογραφίας, θέτομεν και αυτήν την έξυπηρετούσαν τάς τοπικιστικές τυχόν άντιλήψεις, έξ ίσου επιζημίας διά την άπαραίτητον σύμπνοϊαν των συμπολιτών μας.

Μετά τον άποκλεισμόν έκ των σκοπών μας των, κατά την γνώμην μας, φθοροποιών ως άνω περιπτώσεων, νομίζομεν ότι έξουδετερούνται οί, προκαλούντες τάς τυχόν έπιφυλάξεις, φόβοι των συμπολιτών μας, ταυτοχρόνως δέ δημιουργείται δι' ήμάς ή ύποχρέωσις να σημειώσωμεν ποίους σκοπούς πρόκειται το περιοδικόν μας να έξυπηρετήσει και πώς θέλει επιτύχει εις την σχετικήν προσπάθειάν του. Ο «Κυθηραϊκός Κήρυξ» δεν είναι έπιχειρήσις. Διά την έκδοσιν αυτού ή διεύθυνσις βασίζεται εις την ένίσχυσιν των συμπολιτών, των όποιων ή προς την πατρίδα αγάπη και το διά την έξύψωσιν του Κυθηραϊκού όνόματος ένδιαφέρον των είναι γνωστά. Θα ήτο συνεπώς άσέβεια μεγίστη προς το κοινόν προς ο άπευθυνόμεθα εάν μέ την ένίσχυσιν και μόνον αυτού έδημιουργούμεν δημοσιογραφικόν όργανον, προς έξυπρέτησιν προσωπικών συμφερόντων ή διαιρέσεως και δυσαρρεσκείων μεταξύ των συμπολιτών. Αντιθέτως, τον «Κυθηραϊκόν Κήρυκα» άποβλέπομεν να καταστήσωμεν τον συνεκτικόν κρίκον μεταξύ των, εις πάντα τά σημεία της γής εύρισκομένων, Κυθηρίων διά της κυκλοφορίας αυτού μεταξύ αυτών, ή όποια δέ την έπαφήν αυτών θα κρατή συνεχώς και ταυτοχρόνως θα διδάσκη και θα τέρπη διά της μεταδόσεως πληροφοριών περί της ζωής και δράσεως των συμπολιτών και γνώσεων έκ της ίστορίας, λαογραφίας κ. λ.π. της νήσου μας. Αί σελίδες του άνοικταί πάντοτε διά τους γράφοντας συμπολίτας μας, θα συγκεντρώνουν πάν ιστορικών στοιχείον, την λαογραφίαν, τά ήθη και τά έθιμα της νήσου μας και θα άποθανατίζουν τους χαριτωμένους τύπους της πατρίδος, ένώ τους γράφοντας θα καταστήσουν γνωστούς και τους νέους θα ένθαρρύνουν εις την λογοτεχνίαν, την φιλολογίαν και την ποίησιν, διά τάς όποιάς προσοχή, μελέτη και εργασία απαιτούνται.

Τό έργον, το όποιον ύπό έλάχιστα ένθαρρυντικός οικονομικός συνθήκας αναλαμβάνομεν, είναι μέγα. Αναγνωρίζομεν το βάρος των εύθυνών και θα είχομεν έγκαταλείψει την σκέψιν διά την προσπάθειαν ταύτην, εάν δεν έλαμβάνομεν την πρόθυμον διαβεβαίωσιν των έκλεκτών συμπολιτών μας περί της τακτικής συνεργασίας των και πάσης ήθικής βοήθειας των.

Εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ των καὶ ἐκείνων ἀκόμη οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μέλλοντι θέλουσιν ἐμφανισθῇ στηρίζομεν πάσας τὰς ἐλπίδας μας διὰ τὴν εὐδωσιν τοῦ ἔργου μας τὸ ὅποιον εἶναι καθαρῶς πατριωτικὸν ἔργον καὶ ἐνισχυτικὸν τῶν καλῶν ἐντυπώσεων διὰ τὸ Κυθηραϊκὸν στοίχειον.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Π. ΚΑΨΑΝΗΣ

Ὁ Σταμάτης, εἶχε γεννηθεῖ στὸν Πειραιᾶ, εἶχε ὅμως ἔρωτα μὲ τὸ Τσιρίγο. Τὸν μεθύσε ὅπως ἔλεγε ἡ φύσις τοῦ Καραβά καὶ τὰ καλοκαίρια τοῦ τὰ περνοῦσε στὸ χωριὸ μας μὲ τὴν οἰκογένειά του στὸ πατρικὸ του σπίτι πού θρίσκεται κατάκορφα σ' ἐ-

Τὸ εξώφυλλο τοῦ «ΚΥΘΗΡΑΪΚΟΥ ΚΗΡΥΚΟΣ»

να λοφίσκο μὲ πανοραμικὴ θέα, πού τὸ διατήρησε σὲ ἀρίστη κατάσταση μέχρι σήμερα. Ἀχῶριστοι φίλοι ἀπὸ τότε. Μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου ἐγώ, φοιτητὴς τῆς Νομικῆς ἐκεῖνος.

Μετὰ τὴν ἀπογοητευτικὴ στάση μεγάλης μερίδος Κυθηρίων (ἐπιστροφὴ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ὁμαδικῆ) ἐναντι τῆς ὡραίας τῆς πατριωτικῆς προσπαθείας του (ὄχι ἀπὸ κακότητα ὅπως ἔλεγε ἀλλὰ ἀπὸ... ἀφελεῖς τοπικιστικούς καὶ κομματικούς φανατισμούς,) ἐχάλασε τὸ κέφι του, εὐρεθεῖς πρὸ δραματικῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἀνέστειλε κάθε ἐνδιαφέρον του, καὶ ἐσταμάτησε τὴν ἐκδοσιν τοῦ «ΚΥΘΗΡΑΪΚΟΥ ΚΗΡΥΚΑ» γιὰ πάντα πλέον. Καὶ μὲ τὸ γνωστὸ χιούμορ του πού ποτὲ δὲν τὸν ἐγκατέλειπε ἐπρόσθετε... πικρῶς χαριτολογῶν:

— Ἦμουν μέχρι τώρα, — παρ' ὅλο πού γεννηθῆκα στὸν Πειραιᾶ, — περισσότερον Τσιριγώτης, καὶ ὀλιγότερον Πειραιώτης. Τώρα ὅμως, — ζητώντας συγνώμην ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ μου — ἐγίνα περισσότερον Πειραιώτης, καὶ ὀλιγότερον Τσιριγώτης. Διατηρῶ ὅμως τὴν Κυθηραϊκὴν μου... ὑπεκρότητα διότι τὸ περιοδικόν μου ἦταν Κυθηραϊκόν, καὶ μόνον Κυθηραϊκόν, καὶ ἀργότερα — ἴσως καὶ με ταθανατίως — ἐκτιμηθεῖ τὸ ἔργον μου ἀπὸ τοὺς ἐπιγενεγένους συμπολίτας μου.

Καὶ τί σύμπτωσης! Ὅλιγους μῆνες (Μάρτιος 86) πρὸ τοῦ θανάτου του ἐπρόφθασε τὴν πρώτην ἐκδήλωσι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῶν Κυθηρίων πού τὴν ἐκφράζει ἡ «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΥΘΗΡΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ» διὰ τῆς παμπηφεί ἀνακηρύξεώς του, εἰς ἐπίτιμον μέλος της.

Τῇ χαρᾷ ὅμως τῇ μεγάλῃ, στῇ μεγάλῃ πιά ἡλικία του, τὴν εὗρισκε στὴν ὡραία οἰκογένεια τῆς ἀγαπημένης του κόρης Ἀδας τοῦ γαμβροῦ του Γεωργίου Μαρίνου καὶ τῶν χαριτωμένων ἐγγονιῶν του πού κυριολεκτικῶς τὸν ἐλάτρευαν. Τὸ πέρασμά του ἀφήσε φωτεινὰ σημάδια ὅπως λέει ὁ ποιητὴς:

«Καλότυχος ὅπου μπορεῖ σημάδια στὸ διάδα του
ν' ἀφήνει,

τ' ἀνέμου ἢ πνοῇ νὰ μὴ τὰ σβῇνει,
κι' ὁλόφωτα νὰ μένουν στὰ σκοτάδια».

ΙΑΤΡΟΣ
ΧΑΡΑΛ. ΕΥ. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

Θλιβερός Πνευματικός Απολογισμός

Τού κ. ΚΩΣΤΑ Ξ. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Τμηματάρχου παρά τώ Έλεγκτικῷ Συνεδρίῳ.

Προφητικός πρό 40 περίπου ἐτῶν, ὁ συμπατριώτης μας Κώστας Ξ. Σαραντόπουλος, τὴν 1η Σεπτεμβρίου 1948, τμηματάρχης τότε τοῦ Έλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔγραφε εἰς τὸν «ΚΥΘΗΡΑ-Ι-ΚΟ ΚΗΡΥΚΑ» ἄρθρο σχετικὸ μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Σταμάτη Καψάνη, νὰ σταματήσει ὀριστικῶς τὸ περιοδικό του, ἐλλείψει ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τοὺς Κυθηρίους ἀλλὰ καὶ γιὰ οἰκονομικοὺς λόγους.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τὰ «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ» μετὰ 40 χρόνια δὲν θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἐπαναλάβουν τὴν «ΔΗΛΩΣΙΝ» τοῦ Σταμάτη Καψάνη, ἡ ὁποία ἀφορούσε τὴν διακοπὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ «ΚΥΘΗΡΑ-Ι-ΚΟΥ ΚΗΡΥΚΟΣ» καὶ ὅτι οἱ σημερινοὶ Κυθηριοὶ θὰ στηρίξουν τὴν τριμηνιαίαν αὐτὴν ἐκδοσιν, ἡ ὁποία κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, τιμᾷ τὸ Κυθηραϊκὸν ὄνομα, τόσο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

✱

Μὲ θαθεῖαν θλίψιν ἐπληροφορήθην ὅτι τὸ ἀνὰ χεῖρας τεύχος τοῦ «Κυθηραϊκοῦ Κήρυκος» εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον ἀπὸ τῆς ἐπανεκδόσεως του. Ἀλλὰ μόνον τὸ τελευταῖον; Δυστυχῶς, σδύνει ὀριστικὰ πλέον ἡ ζωὴ τοῦ καλλιτέρου ἐπαρχιακοῦ περιοδικοῦ.

Ὡστε μόνον ἐνὸς ἐξαμήνου ζωὴν εἶχε ὁ Κήρυξ; Μάλιστα! Ὅσο παράξενο καὶ ἀπίστευτο ἂν φαίνεται τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως, αὕτη εἶναι ἡ θλιθερὴ πραγματικότητα. Γιατί ὅμως αὐτό; Μήπως τοῦ ἐγκατέλειψαν ὁ ἐκδότης του καὶ οἱ τακτικοὶ συνεργάται του, διότι δὲν τὰς ἀφηνε τάχα κανένα ὑλικὸν κέρδος; Ὅχι! Ἀλλὰ διότι μόνον διακοσίους συνδρομητὰς κατάρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ. Φυσικὰ δὲν νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς λογικὸς ἄνθρωπος πού νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι μὲ τὸ χρηματικὸν ποσὸν διακοσίων συνδρομῶν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς 16 σελίδας ἓνα περιοδικὸν τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κυθηραϊκοῦ «Κήρυκος».

Ἴσως ἀμέσως μού ἀντιτάξουν μερικοὶ ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ συνθήκαι εἶναι σήμερα τοιαῦται ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ εἰς τὸν καθένα καὶ ἡ πληρωμὴ ἔστω καὶ μιάς ἐτησίας συνδρομῆς 30.000 δρχμ. Ἀπαντῶ ὅτι εἶμαι ἰσως καλλίτερον παντὸς ἄλλου εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῶ τὰς δυσχερεῖς αὐτὰς οἰκονομικὰς συνθήκας. Ἐὰν λοιπὸν αἱ τόσαι ἑκατον

τάδες συμπατριωτῶν οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεψαν τὸ περιοδικόν, ὡς ἀπαράδεκτον, ἦσαν ὅλοι πτωχοὶ βιοπαλαισταὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστώσι καὶ αὐτὴν τὴν μικρὰν δαπάνην, τότε ἀσφαλῶς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ διὰ τὸν «Κυθηραϊκὸν Κήρυκα» θὰ ἐκλινε εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, προσωρινῶς ὅμως μέχρις ὅτου αἱ οἰκονομικαὶ συνθήκαι μετεβάλλοντο ἐπὶ τὸ καλλίτερον. Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ τοῦτου. Ὅταν ἀπὸ τῆ καρδιᾷ τοῦ νησιού, ἀπὸ τῆ πρωτεύουσά του ἐπιστρέφονται ἄμέσως ὅλα τὰ τεύχη, διὰ νὰ μείνουν εἰς ὅλο τὸ νησί συνδρομηταὶ μόνον ἐπτά! ὅταν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἐπιστρέφονται τεύχη ἀπὸ τοὺς κατ' ἐξοχὴν πνευματικοὺς ἀνθρώπους πού κατέχουν περίλαμπρον θέσιν μεταξὺ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος, ὅταν ἐπιστρέφονται ἄθρως τὰ τεύχη ἀπὸ συμπατριώτας εὐρισκομένους εἰς ἀνθράκιν οἰκονομικὴν κατάστασιν, ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἀποτελοῦν τὴν ἡγέτιδα τάξιν καὶ πρωτοστατοῦν εἰς κάθε κίνησιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν Κυθηραϊκῶν προβλημάτων μὲ τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν συμβολὴν των! νομίζω ὅτι τὸ πράγμα πέρνει σοβαρὰς διαστάσεις διότι καταδιβάζει μὲ μίαν λέξιν πολὺ χαμηλὰ τὸ πνευματικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν ἐπίπεδον τοῦ Κυθηραϊκοῦ στοιχείου ἐν γένει.

||

Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσω ἄς σταματήσω εἰς ἓνα γεγονός.

Ὅταν, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ Β' Πανιδόνον Συνέδριον πού συνήλθε εἰς τὴν Ἰθάκην τὸ θέρος τοῦ 1938, ἔγραφα εἰς τὴν Κυθηραϊκὴν Δράσιν ὅτι ἦταν καιρὸς πλέον νὰ ἰδρυθῇ καὶ εἰς τὰ Κύθηρα μία εἰσαγωγὴ Κυθηραϊκῶν Σπουδῶν ἢ ἓνα Παράρτημα τῆς Ἑταιρείας Ἑπτανησιακῶν μελετῶν ὥστε ν' ἀρχίσῃ κάποια συστηματικὴ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ὅλων τῶν Κυθηραϊκῶν προβλημάτων εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν πηγῶν, ὁ ἀείμνηστος Σπ. Στάθης συγκινήθεις ἐκ τοῦ ἀρθροῦ μου αὐτοῦ ἐξεδήλωνε ταυτοχρόνως τὴν πικρίαν του διότι καὶ ἰδικαί του παρόμοιαι προσπάθειαι κατὰ τὸ παρελθόν, δὲν εὐρον κατανόησιν ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας, εὐχόμενος εἰς ἐμὲ καλλιτέραν τύχην.

Ὁμολογῶ ὅτι μέ τὸν ἐνθουσιασμόν ὁ ὁποῖος μέ κατεῖχε ἀπὸ τὸ 1932, ἀφ' ἧς δηλαδὴ ἐποχῆς ἀνεμιγνυόμην μέ τὰ Κυθηραϊκὰ ζητήματα τόσον διὰ τῆς συμμετοχῆς μου εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Κυθηραϊκῆς Ἀδελφότητος Πειραιῶς — Ἀθηνῶν ὅσον καὶ διὰ τῆς ἀρθρογραφίας μου εἰς τὸν Κυθηραϊκὸν τύπον «Κυθρ. Κήρυκα», «Κυθρ. Ἐνωσιν», «Κυθ. Δράσιν» κλπ.) οὐδόλως ἐπηρεάσθην ἀπὸ τὰς ἀπαισιοδόξους προβλέψεις τοῦ σεβαστοῦ γυμνασιάρχου. Καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις περὶ τούτου. Μαζὺ μέ ἄλλους ἐνθουσιώδεις συμπατριώτας, πρὸ ἐξαμήνου, ἀπὸ μίαν αὐθόρμητον καὶ μόνον ἀνάγκην τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς νήσου, πότε εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ κ. Γρ. Κασιμάτη πότε εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ κ. Στ. Καψάνη κατεστρώναμεν τὰ σχέδια διὰ μίαν ἀνετον καὶ δημιουργικὴν ζωὴν ἐνὸς περιοδικοῦ ἱστορικοῦ, λογοτεχνικοῦ, ἐγκυκλοπαιδικοῦ, μακρὰν ἀπὸ οἰονδηποτε πολιτικὴν χροιάν ἢ ἀπὸ τοπικιστικὸν πνεῦμα ἐμπνεομένου, μέ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τὴν εὐρυτέραν μελέτην τῶν Κυθηραϊκῶν προβλημάτων εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, πράγμα πού θά ὠδήγει μοιραίως κατὰ τὴν κατάλληλον στιγμὴν εἰς τὴν σύστασιν μιᾶς ὁργανώσεως ὡς ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐπρότεινα τῷ 1938 καὶ εἶχε ὀνειρευθῇ ὁ ἀείμνηστος Σπ. Στάθης διὰ μίαν πλεον ὁργανωμένην καὶ συστηματικὴν πνευματικὴν ἐργασίαν.

III

Ἔτσι λοιπόν, μία δεκαπεντάς συμπατριωτῶν, ὁ καθένας στὸ κύκλο τῶν γνώσεών του καὶ εἰς τὸ πεδῖον πού μπορούσε ν' ἀποδώσῃ ὅ,τι τὸ καλλίτερον, ἀποφασίσσαμεν νὰ ξαναζωντανέψωμεν τὸ περιοδικὸν μας «Κυθρ. Κήρυξ», τὸ ὁποῖον εἰς τὴν πρώτην του ἐκδοσιν εἶχε κάμει τόσον ἀρίστην ἐντύπωσιν καὶ εἰς μὴ Κυθηρίους, οἱ ὁποῖοι ἐμακάριζαν τὴν ἰδιαίτεράν μας πατρίδα διότι εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχῃ ἓνα τέτοιο περιοδικὸν περικλείον ὅ,τι καλλίτερον πνευματικῶς εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ τὸ κυθηραϊκὸν στοιχεῖον. Μακρυὰ λοιπόν ἀπὸ κάθε πολιτικὴν — καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν νομίζω ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀντίρρησης — ἀφοσιωμένοι εἰς τὸ ἔργον μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅλοι οἱ συμπολίται καὶ πρὸ παντός οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἡγεσίαν τοῦ νησιοῦ καὶ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν του, θά ἐξετίμων ὅπως ἐπρεπε μίαν ἀνυστερόβουλον καὶ εὐγενὴ προσπάθειαν ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸ ἔργον.

Μὲ ποικίλλον περιεχόμενον, μέ ἱστορικὴν σελίδα ἀπὸ τὸν Π. Τσιτσιλία, τὸν Μ. Πετρόχειλον, τὸν Θ. Ἀρχοντοῦλην μέ λογοτεχνικὴν στήλην ἀπὸ τὴν Ε. Καρύδη, τὸν Ι. Βερνάρδον, τὸν Δ. Ἀργυρόπουλον κλπ. μέ λαογραφίαν ἀπὸ τὸν Ε. Δελακοβιάν τὸν Ι. Κασιμάτην, τὸν Γ. Μουλόν, μέ ἐγκυκλοπαιδικὴν σελίδα ἀπὸ τὸν Χ. Κρίθαρη μέ ἄρθρα γύρω ἀπὸ τὰ ζωτικὰ ζητήματα τῆς νήσου ἀπὸ τὸν Γρ. Κασιμάτη, τὴν Μ. Παναγιωτοπούλου, μέ ποιητικὴν στήλην ἀπὸ τὴν Φ. Χανιώτου, τὸν Κάβο καὶ ἄλλους, ἤλθεν εἰς φῶς τὸ πρῶτο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ. Ποιὰ ἦταν ἡ ὑποδοχὴ τῆς πρώτης αὐτῆς προσπάθειάς μας εἶναι γνωστὸν πλέον εἰς ὅλους. Ἀθρόα ἐπιστροφῇ

τῶν τευχῶν καὶ πλήρης ἀντίδρασις, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μέ διάφορα φυσικὰ προσχήματα.

IV

Ὁ γράφων μέ ἀληθινὴν πικρίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τὰς γραμμάς αὐτάς, ἀσχολούμενος ἀπὸ τοῦ 1932 μέ τὰ Κυθηραϊκὰ ζητήματα, τὴν συγκοινωνίαν τὴν γεωργικὴν κατὰστασιν τοῦ νησιοῦ, τὸν τουρισμόν, τὴν δράσιν τῶν σωματείων κλπ. καὶ ἀπὸ μίαν ἰδέαν ἐμπορούμενος πάντοτε, τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ κυθηραϊκοῦ στοιχείου ὡς συνόλου, διδάσκεται σήμερον δυστυχῶς, ὅτι ὅλα πρέπει νὰ κρίνονται ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς παλαιότερας διχονοίας μεταξὺ Χωραϊτῶν καὶ μὴ, Μεσοδημοτῶν καὶ Ἐξωδημοτῶν.

Ἰδοὺ διατί!! Ἐνῶ ὁ κ. Τσιτσιλίας πραγματευόμενος ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ ἀπολύτως ἐπιστημονικῆς πλευρᾶς ἓνα θέμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Δρακοῦλα Στᾶη καὶ ἡ Οἰκογένεια Κορωναίου» ἐξέφραζε καὶ μίαν γνώμην, ἀποτέλεσμα βαθυτέρας μελέτης ἱστορικῶν πηγῶν, γνώμην τὴν ὁποίαν ὁ καθένας ἦτο ἐλεύθερος ν' ἀποδεχθῇ ἢ καὶ ν' ἀντικρούσῃ, ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ἰδίου περιοδικοῦ, μέ ἄλλα ἐπιχειρήματα, ὥστε τελικῶς νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τοῦ στασιαζομένου θέματος, διότι τὸ περιοδικὸν μόνον διὰ τὴν ἐξακριβώσιν τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν καθαρὰν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν τῶν προβλημάτων ἐξεδόθη, παραδόξως ἐπεστρέφοντο ἄθρόως τὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ μέ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἐπανερχόντο εἰς φῶς τὰ πάθη καὶ ἡ μεταξὺ Χωραϊτῶν καὶ Ἐξωδημοτῶν διχονοία.

Εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Τσιτσιλία δὲν ὑπαισέρχομαι ὡς μὴ εἰδικὸς ἀλλ' οὔτε καὶ τὸ ζητήμα αὐτὸ μ' ἐνδιαφέρει ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον προσοχῆς εἶναι τοῦτο: Ὅτι τὴν χειρονομίαν αὐτὴν τῶν συμπατριωτῶν μας θά κρίνῃ ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὅταν ὅλοι ἐμεῖς θά ἔχωμεν παρέλθει, θά κρίνῃ τὴν σημερινὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νησιοῦ, διότι ὀφείλομεν νὰ γνωρίζωμεν ὅλοι μας ὅτι αἱ πράξεις μας τῆς σήμερον, αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν αὐρίον ἀποτελοῦν ἱστορίαν καὶ πηγὴν διὰ τὸν κριτὴν τοῦ μέλλοντος, θά κριθῶσιν ἀμεϊλικτα εἴτε τὸ θέλωμεν εἴτε δὲν τὸ θέλωμεν, διότι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνὰ ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὴν ἀλήθειαν ὅσον πικρὴ καὶ ἂν εἶναι αὕτη.

Ἄλλ' ἐὰν πάλιν πραγματικὴ αἰτία τῆς ὑποδοχῆς αὐτῆς τοῦ περιοδικοῦ ἦτο τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρθρογράφου κ. Τσιτσιλία, διότι οὗτος κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπῆρξε πολιτευτὴς ἐνός Α κόμματος νομίζω καὶ πάλιν ὅτι αἱ ἐπιστροφαὶ οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχουν δικαιολογίαν ἐφ' ὅσον τὸ περιοδικὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου τεύχους διεκήρυξε σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ πολιτευθῇ, ὅτι αἱ γνώμαι τῶν ἀρθρογράφων του καταχωροῦνται ὡς γνώμαι τοῦτων καὶ οὐχὶ ὡς γνώμαι τοῦ περιοδικοῦ καὶ κατὰ μείζονα λόγον καὶ τῶν ἄλλων συνεργατῶν του καὶ ὅτι αἱ στήλαι του εἶναι ἀνοικταὶ εἰς πάντας.

Συνεπώς, ή ούτως ή άλλως έχει τό πράγμα ή έ-
νέργεια αύτή τών συμπατριωτών υπό τό άνωτέρω
πρόσχημα καλυπτομένη θίγει άνεξαιρέτως όλους
τούς συνεργάτας του περιοδικού, οί όποιοι άσχέ-
τως τών πολιτικών των πεποιθήσεων, μακράν από
τήν φθοροποιόν επίδρασιν του τοπικιστικού πνεύ-
ματος — τό όποιον, διά πολλούς συνεργάτας ήτο
άγνωστον, — άπασχολούμενοι χάριν τής νήσου καί
μόνον καί ενδιαφερόμενοι διά τήν καθόλου πνευμα-
τικήν της κίνησιν, έμόχθησαν νά παρουσιάσουν κά-
ποιαν συστηματικήν πνευματικήν έργασίαν, ή ό-
ποία άργά ή γρήγορα θά έξύψωνε ανά τό Πανελλη-
νιον σέ πολύ άνώτερον πνευματικών επίπεδον τήν ι-
διαιτέραν μας Πατρίδα.

V

Άλλά πρίν τελειώσω τό άρθρον αύτό μου επί-
βάλλεται, νομίζω, χάριν τής ιστορίας νά προβώ
εις ένα ούτως είπειν, πνευματικών άπολογισμών, μι-
αν άπαρίθησιν τών κυριωτέρων ένδείξεων τής κυ-
θηραϊκής πνευματικής κινήσεως από τής Ένώσεως
τής Έπτανήσου μέ τήν Μητέρα Έλλάδα μέχρι σή-
μερον. Δυστυχώς μέσα σέ 80 χρόνια έλευθέρας ζω-
ής του νησιού πολύ όλίγα έχει νά παρουσιάση ή
πνευματική κίνησις αύτου. Άν έπιτρέπεται ή φρά-
σις ό πνευματικός αύτός άπολογισμός άφήνει έ-
να μεγάλο έλλειμμα, Η Κυθηραϊκή έπετηρίς του Δ.
Άλθανάκη (1909, 1912 — 13), ή Κυθ. έπετηρίς
του Σπ. Στάθη (1923) ή αξιολογητάτη συνοπτική
ιστορία τής νήσου του κ. Μιχ. Πετροχείλου (1940)
τά Τσιριγώτικα (1940, 1948) του Π. Φύλη. Άλ-
λος γιά τό Τσιρίγο του κ. Δ. Άργυροπούλου, με-
ρικά έπιστημονικά καί λογοτεχνικά άρθρα εις
τάς έφημερίδας «Κυθηραϊκή Αύγή» «Κυθηραϊκή»
«Φωνή τών Κυθήρων» «Κυθηραϊκή Ένωσις» «Κυ-
θηραϊκή Δράσις» καί τέλος ό «Κυθηραϊκός Κήρυξ
(1932 — 33)», ίδου ό θλιβερός άπολογισμός μι-
άς όλοκληρου 80ετίας εις τόν πνευματικών τομέα.

Έτσι κάθε σοβαρά προσπάθεια διά μίαν συστη-
ματικήν πνευματικήν ανάπτυξιν του νησιού καί έπι-
στημονικήν έρευναν του προσέκρουε πάντοτε εις τό
τοπικιστικών πνεύμα καί παρέλυε έντός όλίγου
χρονικού διαστήματος έλλείψει, σοβαράς ύποστη-
ρίξεως υπό τής ήγέτιδος τάξεως του Κυθηραϊκού
στοιχείου.

Ποιον όμως είναι τό θλιβερόν άποτέλεσμα τών
διαπιστώσεων αύτών; Πρώτον ότι μέχρι σήμερον
τό νησί μας άν καί έχη σημαντικήν ιστορίαν ούδε-
μίαν έχει νά επιδείξη πνευματικήν κίνησιν καί καρ-
πούς έπιστημονικής έρεύνης του, ώστε δικαίως νά
θεωρείται ότι εύρίσκεται εις τό χαμηλώτατον ση-
μείον από άπόψεως πνευματικής αναπτύξεως μή
δυνάμενον νά συγκριθή μέ οίονδηποτε άλλο τμήμα
τής Έλλάδος καί δεύτερον ότι πολύτιμα στελέχη,

συμπολίται ίκανοί πνευματικοί άνθρωποι, τό πνευ-
ματικών κεφάλαιον του νησιού, τό όποιον απέδλε-
πε ό «Κυθηραϊκός Κήρυξ», νά έπαυξήση μέ ό,τι
νεώτερον ήδύνατο ν' άποκαλύψη, τό πνευματικών
αυτό κεφάλαιον τό όποιον άληθώς τιμά τό νησί
θά μείνη άνεμετάλλευτον διά νά στραφή μοιραίως
πρός άλλους όρίζοντας του έπιστημονικού στερε-
ώματος άφού ή χρησιμοποίησις του διά τήν με-
λέτην του νησιού δέν είναι πλέον δυνατή.

Άς έλπίσωμεν ότι καί τήν τελευταίαν αύτήν στι-
γμήν όλοι θά ανανήψωμεν διά τό καλό του νησιού.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Η άπροθυμία τών συμπολιτών νά ύποστηρίξουν
τήν πατριωτικήν προσπάθειαν του «Κυθηραϊκού
Κήρυκος» έφερεν ένωρίτατα τήν διεύθυνσιν αύτου
εις οικονομικών άδιέξοδον. Αί συνδρομαί τών δια-
κοσίων μόνον Κυθηρίων μόλις καί μετά βίας έκά-
λυσαν τάς δαπάνας έκδόσεως καί διεκπεραιώσεως
τών προεκδοθέντων τευχών ή κυκλοφορία δέ του πέμ-
πτου τεύχους άφήνει παθητικών εις βάρος ήών
άνώτερον του 1.300.000 δραχμών τό όποιον μοι-
ραίως θά φθάση τά 9.000.000 διά τήν έκδοσιν καί
τών ύπολοιμένων έπτά τευχών διά τήν συμπλήρω-
σιν του έτους.

Αί τόσον δυσμενείς διά τό περιοδικόν μας οίκο-
νομικαί συνθήκαι αναγκάζουν τήν διεύθυνσιν νά
διακόψη τήν περαιτέρω έκδοσιν αύτου ύποσχομένη
τήν συνέχισιν εάν καί έφ' όσον έντός τών προσε-
χών δύο μηνών μεταβληθούν τά πράγματα είτε διά
τής άποστολής συνδρομών έκ του έξωτερικού είτε
διά τής ένισχύσεως παρά φίλων του περιοδικού
οί όποιοι θεωρούν αναγκαίαν καί άπαραίτητον
τήν κυκλοφορίαν του «Κυθηραϊκού Κήρυκος».

Έάν, αί, άμυδραί, έλπίδες μας περί μεταβολής
τών οικονομικών συνθηκών διαψευσθούν θά έπισ-
τρέψωμεν από 15 Νοεμβρίου προς τούς καταβαλλόν-
τας έτησίαν συνδρομήν δραχμάς δέκα χιλιάδας
(10.000) κρατούντες τάς 20.000 δραχμ. διά έξά-
μηνον συνδρομήν ήτις διά τών έκδοθέντων μέχρι σή-
μερον τευχών έκάλυφθη.

Η διεύθυνσις του περιοδικού μή δυνηθείσα,
παρ' όλους τούς κόπους της νά φέρει εις πέρας τό
άναληφθέν έργον θεωρεί ύποχρέωσις της νά ζητή-
ση συγνώμην παρά τών άξιοτίμων συνδρομητών του
περιοδικού διά τήν διακοπήν τής έκδόσεως καί νά
παρακαλέσει όπως ή κρίσις των είναι έπεικής δι'
αύτήν άφού ή εύθύνη δέν βαρύνει άποκλειστικώς
ταύτην.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Του Κυθηραϊκού Κήρυκος

·Ο δειός από τήν ·Αμερική

·Όταν έβλεπα, σ' εκείνα τά χρόνια λίγο μετά τήν Κατοχή, τά παιδιά της ηλικίας μου ντυμένα μέ ρούχα ξενόφερτα καί φανταχτερά, μέσα μου τά ζήλευα! ·Ήξερα ότι δέν τούς τά είχαν αγοράσει οί γονείς. Κι από πού;

Τά είχανε λάβει σέ δέμα από συγγενείς της Αυστραλίας ή της ·Αμερικής πού, έχοντας ακούσει τά όσα τράβηξε ό λαός μας στόν τελευταίο πόλεμο, προσπαθούσανε νά τού συμπαρastaθούνε.

·Ίσως όλα εκείνα τά σακάκια, οί μπλουζες, τά παπούτσια ή τά παντελόνια νά μ'ήσαν κατακαίνουργα. Τούτο όμως λίγη είχε σημασία. Κανένas δέν τó παρεξηγούσε. Κάθε τι πού φοριότανε, έδεν καί «ντεμοντέ», μπροστά μας φάνταζε δώρο βασιλικό! ·Αφού, ακόμη καί στό Τσιρίγο, ή σκλαδιά είχε τούς καυμούς της...

— Γιατί, μάνα, νά μ'ήν έχουμε κι έμεις ένα θείο στην ·Αμερική; Συχνά ρωτούσα τή μητέρα μου. ·Εκείνη σήκωνε τούς ώμους, χαμογελούσε πικρά καί μ' αποκρινότανε.

— Δέν έτυχε! Τί νά σου κάνω; Νά τότε γεννησω;

Χρειάστηκε νά περάσουνε κάπου σαράντα τόσα χρόνια γι ν' αποκτήσω κι εγώ τó θείο, πού τόσο λαχταρούσα...

Λήγοντας ό πόλεμος, άνεθήκαμε οίκογενειακώς στην ·Αθήνα. Γιά νά ξεκινήσουμε, σάν πολλούς, μιá καινούρια ζωή. Μετά τήν Πάντειο, αφιερώθηκα αρχικά στή δημοσιογραφία. Γιά νά μεταπηδήσω, μάλλον όμαλά, στό μυθιστόρημα. Δυό έργα μου είχανε μάλιστα τή τύχη νά μεταφραστούνε καί στην ·Αγγλική. ·Ετσι τά γνώρισε ένα πλατύτερο κοινό στίς άγγλόφωνες χώρες.

Παράλληλα μέ τή συγγραφή, δημιούργησα οίκογένεια, προσπαθώντας νά είμαι σωστός καί στίς δυό μου αυτές αγάπες, δίχως ν' άδικώ τή μιá γιά χατήρι της άλλης.

·Ενα μεσημέρι, ή γυναίκα μου μπήκε στό γραφείο μου κρατώντας τήν άλληλογραφία, περιοδικά, έφημερίδες κι ένα γράμμα από τήν ·Αμερική. Τ' όνομα τού άποστολέα, όπως συνθίζεται, μισό! Καί άγνωστο.

— Κανένas θαυμαστής σου τής όμογένειας!

Τό άνοιξα άμέσως καί διάβασα, όχι χωρίς έκπληξη, τó άρκετά σαφές περιεχόμενο.

«·Αγαπητέ μου άνηψιέ!

·Ασφαλώς θά θυμάσαι τó θείο Νικήτα, πού τόσο άγαπούσε ή συχωρεμένη ή μητέρα σου! Τυχαία διάβασα ένα βιβλίο σου καί, έπειδή έρχομαι στην ·Ελλάδα, σκέφτηκα νά σου ζητήσω νά μέ φιλοξενήσεις. Γιά 3 — 4 μέρες, όχι περισσότερο. Μετά θά φύγω γιά Ρόδο ή καί γιά Κέρκυρα».

Μου έξιστορούσε ότι θά πετούσε μέσω Παρισίων προκειμένου νά συναντήσει «ύψηλά ιστάμενο πρόσωπο». Θά μου τηλεφωνούσε έγκαίρως πτήση, ώρα κλπ.

·Η γυναίκα μου γνώριζε τόν καυμό μου από τά πικρά εκείνα χρόνια τής νιότης.

— Νά, λοιπόν, πού έχεις καί θείο στην ·Αμερική! Μου πέταξε μισοσειρωνικά, μισοχαρούμενα.

·Επρόκειτο γιά ένα μακροσυγγενή πού, σάν πέθανε ή μητέρα μου, κανένas δέν μνημόνευε πιά τ' όνομά του. Τρίτος της ξάδελφος, κάτι τέτοιο. ·Η ίδια, βέβαια, τόν θυμότανε παιδί, όταν έκανε καλή παρέα μέ τήν άδελφή του. Μά καθώς ή φαμίλια του «πήρε τών έματιών της», μοιραίο ήταν, ξεχαστήκαμε...

Πόσο καθυστερημένος μάς έρχόταν ό θείος! Τώρα είχαμε ρούχα, παπούτσια, τρόφιμα... ·Ακόμη καί ΒΙΝΤΕΟ! ·Εν τούτοις, ένας θείος φερμένος από τήν ·Αμερική, καί μάλιστα μέσω Παρισίων, είναι πάντα εύπρόσδεκτος!

— ·Αν μου φέρει καμμιá «ΣΑΝΕΛ» θά τού τή δώσω πίσω! ·Εκανε ή γυναίκα μου. Τό μόνο άρωμα πού άντιπαθώ. Τά βάζουνε μέχρι καί τά δουλικά!

— Δέν νομίζω νά μάς φέρει δώρα από τó Παρίσι. Μάλλον θά προτιμήσει τά γνωστά του, τ' άμερικάνικα. ·Εστω κι άν τά «ΦΡΥ ΣΟΠ» στά άεροδρόμια είναι σωστός πειρασμός. Γιά μένα, προβλέπω τσιγάρα ή πούρα, ίσως μαζί καμμιá γραβάτα, καμμιá ήλεκτρική ξυριστική μηχανή... Φυσικά, κι ένα ούϊσκυ. ·Απαραίτητο...

Τό «Τζάμπο» τής «ΑΙΡ ΦΡΑΝΣ» προσγειώθηκε επιβλητικό στόν Ἀνατολικό Ἀερολιμένα. Κι ἦταν ἓνα ἀπογευματινὸ ὄνειρικό! Τὸν περίμενα, ὅπως μού χε πεί, κρατώντας ἓνα μου βιβλίο καὶ μυστρά ροντάς το ἐπιδεικτικά.

Μέ δλέμμα πονηρό, μουστακάκι καὶ τρεῖς θαλίτσες, στάθηκε λίγο βουβός μπροστά μου. Ὑστερα, ἀφίνοντας τὰ μπαγκάζια κατὰ γῆς, μού ἀπλωσε τὰ χέρια.

— Καλῶς ἦλθες, θείε Νικῆτα!

— Ἀνησιέ μου, καλῶς σὰς βρῆκα!

Ἐπειδὴ σκατόλαχε κι εἶχα τὸ αὐτοκίνητο στὸ Συνεργεῖο, πήραμε ταξί.

— Πλήρωσέ το, ἀνησιέ, καὶ στά δίνω μετά. Ἐχω μαζί μου «Τράβελλερ τσέκς», αὐριο σέ κάποια Τράπεζα θά τὰ χαλάσω.

Σέ μισή ὥρα εἶχαμε φτάσει στὴ βάση μας. Ὑποδοχή στὴν ἐξώπορτα, φιλιὰ. Γιὰ τὸν ὕπνο τοῦ θείου φέραμε τὸ παιδί στὸν καναπέ τῆς σαλοτραπέζιας. Ὡστε ὁ θεῖος νὰ ἔχει δωμάτιο ἰδιαίτερο. Ἄλλο πού δὲν ἤθελε!

Μέ τὴν κουβέντα οἱ ὥρες περνοῦσαν χωρὶς νὰ τίς καταλάβεις. Μετὰ τὸ δείπνο, ὁ θεῖος ζήτησε κάτι πού μ' ἔκανε νὰ τρομοκρατηθῶ!

— Θέλω, ἀνησιέ μου, μιὰ χάρη! Πρέπει νὰ τηλεφωνήσω στὴν Ἀμερικὴ ὅτι ἔφτασα καλά. Κι ὅσο κάνει, θά πληρώσω. Αὐριο πού θά χαλάσω. Δὲν τόλμησα νὰ τοῦ ἀρνηθῶ.

Κάθησε μπροστά στὴ συσκευή καί... ξεχάστηκε. Δίπλα του, ἡ γυναίκα μου ἀγωνιοῦσε. Κάθε λεπτό καὶ πεντακοσάρικο.

— Πόσο μ' ἔχετε χρεώσει; Ρώτησε σὰν τέλειωσε τὴ φλυαρία.

Μήπως εἶχαμε μετρήσει τὰ λεπτά; Ἐν τῷ μεταξύ τὸ μάτι μας βομβάρδιζε διαρκῶς μιὰ στρογγυλὴ τσάντα ταξιδιού πού ἤθελε πάντα δίπλα του. Σίγουρα ἐκεῖ θάκρυβε καὶ τὰ δικά μας δῶρα, τὴν κολώνια, τὰ πούρα, τὸ οὔσκυ... Γιατί καθυστέρουσε νὰ μὰς τὰ δώσει;

Σὰν ἦλθε ἡ ὥρα τῆς «καληνύχτας γιὰ ὕπνο», ὁ θεῖος μας αἰφνιδίασε γιὰ δευτέρη φορά.

— Στὴν Ἀμερικὴ, παιδιά μου, κοιμάμαι μέ ἀναμμένο τὸ φῶς. Μπορῶ κι ἐδῶ; Μοῦ ἀρέσει λίγο νὰ διαβάζω! Ἐχω καὶ τίς αὑπνίες. Κουβαλῶ μαζί μου ἓνα σωρὸ βιβλία (Ἀνοίξε τὴ στρογγυλὴ τσάντα καὶ μὰς τὰδειχνε). Μόλις τὰ μελετήσω θά σὰς τὰ χαρίσω. Γιὰ τὴ βιβλιοθήκη σας. Ἀλλὰ καὶ τὸ

δικό σου μυθιστόρημα, ἀνησιέ, ἀκτύπητο!

Πῆρα στά χέρια ἓνα - δυὸ νὰ ξεφυλλίσω καί... πάγωσα! Ἀστυνομικά μυθιστορήματα ὅλα τρίτης καὶ τετάρτης ἐπιλογῆς. Κατάλληλα γιὰ τὸ παλαιόπωλειο κι ὄχι γιὰ μιὰ βιβλιοθήκη περιωπῆς.

Μαζί μέ τὰ δῶρα πού εἶχανε κάνει φτερά, κι ἓνα σωρὸ ἄλλα πράγματα εἶχαν ἀρχίσει τώρα νὰ μέ προβληματίζουνε γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ θείου.

Τὸ ἐπόμενο πρωὶ καταλήξαμε ὅλοι στὴν κουζίνα. Ὁ θεῖος ζήτησε πρόγευμα ἐγγλέζικο. Μέ αὐτὰ τηγανιτά, λουκάνικα, γάλα μέ καφέ, μαρμελάδες, μπισκότα, μέχρι καὶ κουάκερ. Σὰν τὰ καταβρόχτισε ὅλα, τόλμησε νὰ πεί.

— Πολλοὶ πίνουν τὸ πρωὶ χυμὸ πορτοκαλιού! Ἐγὼ τὸν ἀποφεύγω γιὰ τὸ στομάχι. Γλυτώσατε τὸ ἐξοδὸ! Κι ἔβαλε τὰ γέλια!

Τί νὰ τοῦ πείς; Μὰς ἔκανε καὶ πνεύμα!

Τὴν ἐπομένη ἔλειψε ὀλημερίς. Ἐπιστρέφοντας μὰς ἀφίσε 5 — 6 κατοστάρικα γιὰ τὸ τηλεφῶνιστὴ στὴν Ἀμερικὴ. Εἶχε χαλάσει, λέει, ἓνα «τσέκι». Κρατήστε τὰ «χωρὶς παρεξήγηση», πρόσθεσε, γιὰ νὰ μὰς πείσει...

Μέχρι πού τὸ πράγμα δὲν πῆγαινε ἄλλο. Ὁ θεῖος, μὰς εἶχε γίνει δραχνάς. Κάποια στιγμή μέ ρώτησε ἂν εἶχα ἀνέβει στὸ Καζίνο, στὴν Πάρνηθα. Σέ συνδιασμό καὶ μέ τὴν ἀπόφασή του νὰ ἐπισκεφτεῖ τὴ Ρόδο καὶ τὴν Κέρκυρα, βρῆκα τελικὰ τὴν ἄκρη. Δὲν ἦταν παρὰ ἓνα φοβερό χαρτόμouτρο!

Ἀρχίσαμε μυστικές συσκέψεις μέ τὴ γυναίκα μου γιὰ τὸ πῶς θά τὸν ξεφορτωθούμε. Ἡ λύση βρέθηκε. Ἀποφασίσαμε «ν' ἀρρωστήσουμε» τὴ μαμά (τὴν πεθερά μου, πού ζοῦσε στὴ Λαμία). Τοῦ εἴπαμε ὅτι θά φεύγαμε γιὰ λίγο ἀπὸ τὸ σπίτι, τσα κωνόμαστε μεταξύ μας, μέχρι πού τελικὰ κατάλαβε ὅτι εἶχε γίνει βαρετὸς κι ἀνεπιθύμητος.

Καθὼς μὰς ἀποχαιρετοῦσε τ' ἄλλο πρωὶ μέ προορισμὸ τὴ Ρόδο, μόνο πού δὲν ἀρχίσαμε νὰ χορεύομε. Ἐνα «Ἀχ!» ἀνακούφισης ἦταν ἡ χαριστική του βολή.

— Θεῖο δὲν ἤθελες; Μέτρησες πόσα μὰς κόστισε ὁ θεῖος; Μοῦ ὀρμησε ἡ γυναίκα μου.

Δὲν μπόρεσα νὰ τῆς ἀπαντήσω. Ἀλλωστε καὶ χωρὶς θεῖο περνοῦσαμε. Καὶ κολώνιες εἶχαμε στὸ σπίτι καὶ οὔσκυ καὶ τὰ πάντα. Λοιπόν;

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

‘Ο Έλληνισμός στην Αυστραλία

Μια ενδιαφέρουσα ομιλία του κ. Εμμ. Κομνηνού, ΟΑΜ, στη «Βασιλική Εταιρεία της Ν. Νοτίου Ουαλλίας». Δόθηκε με την ευκαιρία της Ελληνικής Βραδυάς που οργάνωσε η Επιτροπή Κυθηρίων Γυναικών στις 22.2.86.

✠

Διακεκριμένοι καλεσμένοι μας, κυρίες και κύριοι,

Όταν κάποιος καλείται να μιλήσει για την Ελληνική Ιστορία, τον Πολιτισμό και τις Παραδόσεις, ήτε για τους Έλληνες της Αυστραλίας, δεν είναι όσο εύκολο θα νόμιζε κανείς, καθώς δεν γνωρίζω από πού ν' αρχίσω και πού να τελειώσω. Έτσι, επιτρέψτε μου ν' αρχίσω λέγοντας ότι για χιλιάδες χρόνια η Ελλάδα και ο λαός της του παρελθόντος και του παρόντος πάμπολλα έχουν δώσει στον κόσμο. Δεν χρειάζεται να πάτε μακριά, λίγα μέτρα μόνο από εδώ, περπατώντας μέσα από το Χάυντ Παρκ και το Ντομαίν θα δείτε την Ελληνική Ομορφιά μέσα στους μοναδικούς καλλιτεχνικούς κίονες: τους Δωρικούς, τους Ιονικούς και τους Κορινθιακούς, καθώς και τα ονόματα των Ομήρου, Σωκράτη, Πλάτωνος, Αρχιμήδη, Σοφοκλή, Πραξιτέλη, Πυθαγόρα, Διογένη, Σόλωνα, Ιπποκράτη, Περικλή, Αριστοτέλη, και πολλών άλλων, τόσο επάνω στα πολιτειακά και πανεπιστημιακά μας κτίρια, ιδιαίτερα της πεντάμορφης πόλης μας του Σύνδνεϋ, όσο και σ' ολόκληρο τον κόσμο.

Τι να σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι ο Ελληνικός λαός έχει διαμοιράσει με τον κόσμο τη δόξα και την ομορφιά που ήταν και είναι η Ελλάδα.

Οι Έλληνες, όπου κι αν πήγανε, χτίζανε πολιτείες, που μιλιότανε η Ελληνική γλώσσα, εφαρμόζοντας τη δημοκρατία και τη θρησκεία τους. Όλοι γνωρίζουν τον Παρθενώνα στην Ακρόπολη, που χτίστηκε μεταξύ 447—432 π.Χ. για τη θεά Άθηνά, τη θεά της Σοφίας, και 1000 χρόνια μετά, ένα άλλο μεγάλο οικοδόμημα που χτίστηκε στην Κωνσταντινούπολη, την Αγ. Σοφία, για να δοξάσει τη Χριστιανική Πίστη.

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι με αυτά τα δυο μοναδικά κτίρια κανένα άλλο αρχιτεκτονικό έργο κατασκευασμένο από τον άνθρωπο δεν μπορεί να συγκριθεί σε ομορφιά, συμμετρία και συμβολισμό κι ότι θα υπάρχουν πάντα.

Όλοι ασφαλώς θα έχετε ακούσει για την αίτηση της Ελληνικής Κυβέρνησης προς την Βρετανική να επιστρέψει τα Μάρμαρα του Παρθενώνα στην Ελλάδα, τα γνωστά και σαν Ελγίνεια Μάρμαρα.

Αυτοί οι αρχαίοι θησαυροί αφαιρέθηκαν από την Ελλάδα από τον Λόρδο Έλγιν γύρω στα 1800, ενώ η Ελλάδα βρισκόταν κάτω από τον Τουρκικό ζυγό και δεν υπήρχε κάποιος να τον σταματήσει, με πραγματικό σκοπό να διακοσμήσει την κατοικία του στη Σκωτία. Αλλά το 1816, έχοντας οικο-

νομικές δυσκολίες, αναγκάστηκε να τα πουλήσει στο Βρετανικό Μουσείο αντί 35.000 λιρών, όταν η αξία τους ξεπερνούσε τις 100.000 λίρες. Σπίτι τους έγινε από τότε το Βρετανικό Μουσείο.

Προκειμένου να σας διαφωτίσω πρέπει να σας πω ότι υπάρχει μια πολύ δραστήρια Βρετανική Επιτροπή που ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1982 στο Λονδίνο με την ονομασία «Βρετανική Επιτροπή για την Επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα». Πρόεδρος της είναι ο διακεκριμένος εκπαιδευτικός Καθηγητής ROBERT BROWNING. Η Επιτροπή του αποτελείται από καθηγητές, έμπορους, συγγραφείς, μέλη του Κοινοβουλίου και άλλους.

Σκοπός τους αυτών των διακεκριμένων Βρετ-

τανών να γνωρίσουν στον λαό τους τα γεγονότα, να κερδίσουν τη λαϊκή υποστήριξη στην Αγγλία και να πιέσουν τη Βρετανική Κυβέρνηση ν' αναθεωρήσει την πολιτική της επιστρέφοντας τα Μάρμαρα του Παρθενώνα στη φυσική τους θέση στην Ελλάδα.

Υπάρχει επίσης μια Αυστραλέζικη Επιτροπή σχηματισμένη στο Σύδνεϋ, η οποία βοηθεί τη Βρετανική στον αγώνα της για την επιστροφή των Μαρμάρων. Ονομάζεται Επιτροπή της ΑΧΕΠΑ (Αυστρ.) για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα. Συμβαίνει να είμαι ο Πρόεδρος της Αυστραλέζικης Επιτροπής. Σκοπός της όπως είπα να βοηθήσει στη διόρθωση των λαθών της ιστορίας.

Τα ισχυρά μου αισθήματα για την ελληνική καταγωγή μου δεν τα είχα πάντοτε. Ουμάμαι καλά τα παιδικά μου χρόνια στο Ροκάμπτον της Κουηνσλάνδης που γεννήθηκα. Ο πατέρας μου με έφερε στην Ελλάδα το 1938, μετά από το θάνατο της μητέρας μου. Αποκλειστήκαμε στην Ελλάδα κατά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ήταν μια πικρή εμπειρία, και σαν επιστρέψαμε στην Αυστραλία μετά τον Πόλεμο, δεν ήθελα να έχω να κάνω με τίποτε το ελληνικό.

Όταν ήμουν 19 χρονών και υπηρετούσα τη θητεία μου στην RAAF στην Τάουνσβιλ, σε μια ειδική βραδυά Αξιωματικών, συνάντησα έναν Εγγλέζο που άλλαξε όλες μου τις αρνητικές απόψεις για την Ελλάδα και τους Έλληνες. Βρισκόταν με μια μυστική αποστολή στην Αυστραλία. Καθώς μιλούσαμε μου είπε: «Κόμινο; μα αυτό είναι ελληνικό όνομα και πρέπει να τελειώνει σε -s!». Τότε ήμουν μικρός, 19 χρονών, δεν ήξερα πολλά. Του είπα ότι είμαι Αυστραλός, ότι έχω γεννηθεί στο Ροκάμπτον Κουηνσλάνδης, ότι ο πατέρας μου ήλθε στην Αυστραλία από την Ελλάδα πολύ νέος, μόλις 11 χρονών, καθώς και η μητέρα μου. Έτσι μ' έκαναν κι εμένα Αυστραλό, όχι Έλληνα. Δεν ξέχασα ποτέ όσα μου είπε εκείνη την ημέρα αυτός ο Άγγλος. Ούτε τον τρόπο με τον οποίον μου το είπε.

«Παιδί μου, μου είπε, είσαι Έλληνας και πρέπει να είσαι πάντα υπερήφανος που είσαι Έλληνας, γιατί ο κόσμος οφείλει πολλά στην ελληνική ιστορία και στον ελληνικό λαό». Από εκείνη τη στιγμή ήθελα να μάθω κάθε τί που αφορούσε την Ελλάδα, την ιστορία της και το λαό της, κι ακόμη το σπουδάσω επί 33 χρόνια. Είναι κάτι περισσότερο από ενδιαφέρουσα αυτή η γνώση της παράδοσης, σας διαβεβαιώνω.

Ποιά είναι η ελληνική προσφορά στην Αυστραλία; Κατ' αρχήν τα 3/4 του εκατομμυρίου Αυστραλέζοι είναι ελληνικής καταγωγής. Από αυτούς το 1/3 έχουν μεταναστεύσει εδώ οι ίδιοι, ενώ οι υπόλοιποι είναι παιδιά και εγγόνια τους γεννημένα στην Αυστραλία.

Οφείλω να σημειώσω ότι σχεδόν όλοι από τους παραπάνω διατηρούν κάτι από την ελληνική τους κληρονομιά, όντας συγχρόνως και νομοταγείς Αυστραλέζοι. Έχουν ισχυρές σχέσεις με τις ελληνι-

κές Ορθόδοξες Εκκλησίες και Αδελφότητες στην Αυστραλία και, μαζί, δέχονται συνειδητά την σπουδαιότητα της διαφύλαξης της οικογενειακής ενότητας και συνοχής. Υπάρχουν γύρω στα 40.000 παιδιά που διδάσκονται την Ελληνική γλώσσα σε ώρες μετασχολικές σε τάξεις που συντηρούν οι Ελληνικές Εκκλησίες στην Αυστραλία.

Οι Έλληνες στην Αυστραλία ξεκίνησαν σαν μαγαζάτορες και εργάτες, αλλά μέσα σε μια γενεά, έχουμε μια αξιόλογη κοινότητα με μεγάλους αριθμούς επαγγελματιών, δικηγόρων, γιατρών όλων των ειδικοτήτων, καθηγητών Πανεπιστημίου, και κάθε λογής εργαζομένων.

Υπάρχουν σήμερα έντεκα μέλη του Κοινοβουλίου στην Αυστραλία, προσωπικότητες του εμπορίου και της βιομηχανίας, και πολλοί που έχουν τιμηθεί από τη Βασίλισσα και την Κυβέρνηση της Αυστραλίας.

Οι δεσμοί μεταξύ Αυστραλίας και Ελλάδος διατηρούνται πολύ ισχυροί. Οι δύο χώρες πολέμησαν πλάι - πλάι και στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους. Στον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Αυστραλοί, οι Βρετανοί και οι Έλληνες αντιμετώπισαν το στρατό του Χίτλερ στις ηρωικές μάχες ιδιαίτερα της Κρήτης. Ας ξαναθυμηθούμε δυο σπουδαίες ιστορικές γνώμες που διατύπωσε τότε ο Ουίνστον Τσώρτσιλ: Η πρώτη: «Λέγεται ότι οι Έλληνες πολεμούν σαν ήρωες. Από αυτή τη στιγμή πρέπει να λέμε ότι οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες». Και η δεύτερη και πιο σημαντική: «Δεν πρόκειται πια για τη δόξα που ΉΤΑΝ η Ελλάδα, αλλά για τη δόξα που ΕΙΝΑΙ η Ελλάδα».

Η αποδημία δεν είναι κάτι νέο για τον ελληνικό λαό. Αρχισαν να ξενιτεύονται από τις Δωρικές επιδρομές του 1100 π.Χ. Μέσα σε 600 χρόνια τότε υπήρχαν και ζούσαν στη Σικελία και στις περιοχές της σημερινής Τουρκίας και Συρίας περισσότερο Έλληνες από όσους στην καθεαυτή Ελλάδα. Σήμερα οι Έλληνες στην Αμερική, Καναδά, Αυστραλία, Αφρική και Δυτική Ευρώπη ξεπερνούν τα 4.000.000 ψυχές.

Καθώς ίσως γνωρίζετε, η μετανάστευση από την Ελλάδα στην Αυστραλία ξεκίνησε από τον περασμένο αιώνα, και κυρίως από τα 3 νησιά: Κύθηρα, Καστελόριζο και Ιθάκη. Η Κυθηραϊκή Ελληνική Κοινότητα είναι παλιά, ισχυρή και πλατιά, ιδιαίτερα στη Νέα Νότιο Ουαλλία και Κουηνσλάνδη. Λέγεται ότι τα Κύθηρα αποτελούν την 7η Πολιτεία της Αυστραλίας. Περίπου 3.000 άτομα έχουν παραμείνει στα Κύθηρα, ενώ τα Κυθηραϊκής καταγωγής άτομα στην Αυστραλία ξεπερνούν τις 80.000.

Όποτε κι αν πάτε στο νησί θ' ακούσετε παντού να μιλούν Εγγλέζικα. Για παράδειγμα, ο ταχυδρόμος του μικρού χωριού Μυλοπόταμος λένε ότι γνωρίζει «απ' έξω» όλους τους ταχυδρομικούς κώδικες του Σύδνεϋ!

Για εκείνους που ενδιαφέρονται να επισκεφθούν

τα Κύθηρα πρέπει να πω ότι αποτελούν τη γενέθλια γη της θεάς του Έρωτα Αφροδίτης, γι αυτό και είναι γνωστά σαν «Το νησί του Έρωτα».

Να τί με έφερε στην Κυθηραϊκή Αδελφότητα της Νέας Νοτίου Ουαλλίας! Όταν είπα στη σύζυγό μου, η οποία είναι μέλος της Επιτροπής των Κυθριών Γυναικών, ότι με κάλεσαν από τη Βασιλική Εταιρεία της Κοινοπολιτείας της Ν.Ν.Ο. να οργανώσω μια ελληνική βραδυά, η σύζυγός μου το ανακοίνωσε αμέσως στην Επιτροπή Γυναικών οι οποίες χωρίς δισταγμό ανέλαβαν να την οργανώσουν οι ίδιες. Ευχαριστώ όλες τις κυρίες από την καρδιά μου.

Οι Έλληνες είναι καλοί πολίτες, εργατικοί και προοδευτικοί. Αλλά και η Αυστραλία είναι καλή απέναντί τους. Τους έχει προσφέρει μια ζεστή και φιλική ατμόσφαιρα, ευκαιρίες εργασίας και άνεση. Σχολεία, Πανεπιστήμια και όλα τα επαγγέλματα είναι ανοιχτά στους μετανάστες και στα παιδιά τους. Η Αυστραλία υπήρξε μια περίφημη και φιλόξενη χώρα.

Το άτομο έχει την ευχέρεια να δραστηριοποιηθεί και τον τιμούν για τις επιτυχίες του στον Α ή στον Β τομέα. Ιδού γιατί οι Αυστραλέζοι ελληνικής καταγωγής αισθάνονται υπερήφανοι να τους αποκαλείς Αυστραλούς. Ταυτόχρονα, είναι υπερήφανοι για την ιστορία και την κληρονομιά τους. Μαζί με όλους τους άλλους Αυστραλέζους, άσχετα από τις όποιες ρίζες, εργαζόμαστε αρμονικά χτίζοντας αυτό το μεγάλο Έθνος της Αυστραλίας.

Μ' αυτή την ευκαιρία, επιθυμώ να ευχαριστήσω τον σερ ARTHUR και τη λαίδη GEORGE για την αποδοχή της πρόσκλησής μας να παρευρεθούν αυτό το βράδυ. Ευχαριστίες επίσης στον ελληνικό ΕΟΤ που μας εφοδίασε με όλες αυτές τις ελληνικές σημαίες και τα πόστερς.

Τελειώνοντας, επιθυμώ να εκφράσω τη βαθειά

μου εκτίμηση προς τη Βασιλική Εταιρεία της Κοινοπολιτείας της Ν.Ν.Ο. για την πρόσκλησή της να μιλήσω σ' αυτή την εκδήλωση.

ΕΜΜ. ΙΩΑΝ. ΚΟΜΗΝΟΣ, ΟΑΜ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Τήν όμιλία του κ. Έμμ. Κομηνού μου παραχώρησε ο φίλος Έφέτης κ. Χρήστος Μπαβέας, επίστρέφοντας από την Αυστραλία.

Πρίν την μεταφράσω, ζήτησα την άδεια από τον κ. Κομηνό. Μου την έδωσε με πολλή έγκαρδιότητα μαζί με όλα τα στοιχεία για τις άτομικές του εκεί δραστηριότητες. Είναι στ' αλήθεια συγκινητικός ο αγώνας αυτών των ανθρώπων όχι μόνο για να δημιουργηθούν και διακριθούν αλλά και για να διατηρήσουνε τούς δεσμούς με τις ρίζες της καταγωγής.

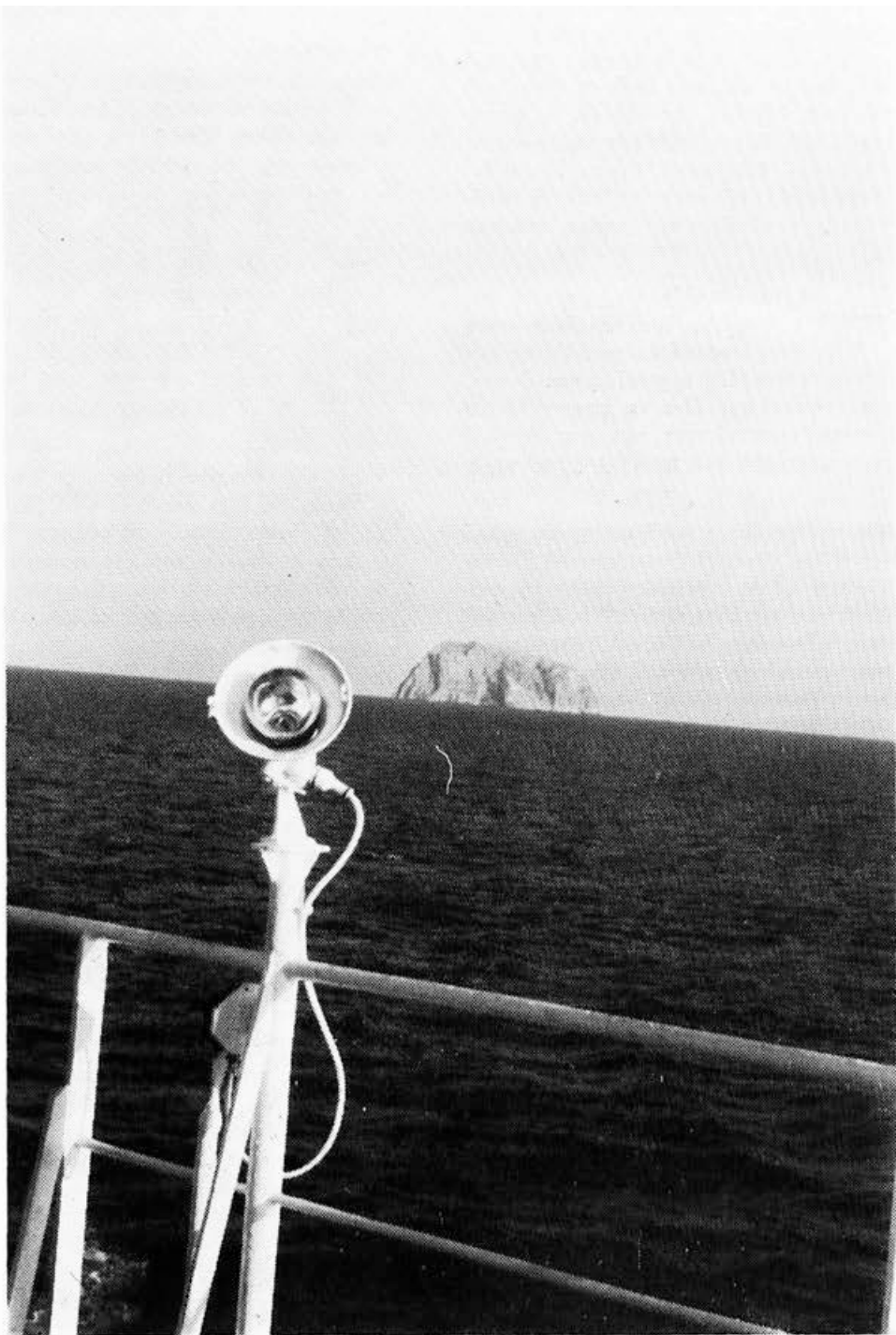
Ο κ. Κομηνός γεννήθηκε το 1933 στο Ροκάμπτον της Κουηνσλάνδης. Ο πατέρας του Ίωαν. Π. Κομηνός είχε γεννηθεί στα Περγεγγιάνικα κι είχε το παρατσούκλι «Ρούσος». Μητέρα του ήταν η Σοφία Βενέρη από το Δρυμώνα. Το 1957 ήλθε σέ γάμο με τη Ματίνα, κόρη του Γρηγ. Στεφ. Μασέλου από τα Φράτσια κι έχουν δυο γιουούς.

Έκτός από τα Κυθηραϊκά, ο κ. Κομηνός υπήρξε και είναι Άξιωματούχος στην ΑΧΕΠΑ, σέ Έκκλησιαστικά Συμβούλια, σέ Άθλητικά Σωματεία, στόν Έρυθρό Σταυρό κλπ.

Τό Γενάρη του 1985, η Κυβέρνηση της Αυστραλίας, τον τίμησε με τό Μετάλλιο του Τάγματος της Αυστραλίας (ΟΑΜ), πού έχει καθιερώσει η βασίλισσα της Άγγλιας. Για τίς πολλές υπηρεσίες του πρὸς τήν Έλληνική Κοινότητα.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

«Η ΧΥΤΡΑ»

«Χύτρα» ό βράχος πρίν τά Κύθηρα θά λέγανε οί κουρσάροι

Το πρώτο αγνάντι στο νοτιά
γαλάζια πέτρα του ονείρου,
καταβόδονεις τον ταξειδευτή
και πάλι εσύ καλωσορίζεις,
μοναδική συντροφία σου
τ' αγέρα η βουή,
της θάλασσας ο βόγκος.
Λαλιά ανθρώπινη καμμιά
κοντά σου δε φωλιάζει
κι ας είναι των Κυθήρων το νησί
δίπλα στη πέτρινη σιωπή σου.

Γυρνώντας απ' τα πέλαγα περαστικός,
σε χαιρετώ το δειλινό
κυρά αρχόντισσά μου,
το ίδιο όπως έκανα παιδί
χρόνια και χρόνια διαβατάρης.
Εσένα πρωταντίκρυζα
εσένα καλημέριζα
προτού κι απ' το σχολειό μου.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

Μεθιστάλακτες συνεννοήσεις...

— Δεν μου λες Δημήτρη Πανάρετε, μήπως έμαθες αν ήρθε το καϊκι από τον Πειραιά;

— Ναι, ήρθε.

— Πού;!!!

— Πίσω στον Άγιο Λευτέρη και ξεφορτώνει κοκκώνες.

— Ου να χαθείς Κατσουλοκοσμάς... Ίδιος ο Κατσουλοκοσμάς, αιωνίως Κατσουλοκοσμάς, ου να μου χαθείς...

Ο ευγενικός αυτός διάλογος, διεξήχθη μεταξύ των Ιωάννου Χλαμπέα (Χλαμπόγιαννη) και του Μήτσου Πανάρετου μέσα στο καφενείο του δεύτερου, αμφοτέρων ξαστερογλώσσων και ήδη αναπαυόμενων σε τόπους χλοερούς από χρόνων πολλών.

Μόλις έλαβε ο Χλαμπόγιαννης την συνεσταλμένη αυτήν απάντησιν και αφού ανταπέδωκε κι αυτός με το ίδιο τακτ την ιδικήν του, έβαλε πάλι τη μαγκούρα του ημιεπώμου με ανεστραμμένην την κουλούρα προς τα κάτω όπως συνήθιζε και με θάδισμα δίκην περιπολούντος στρατιώτου και με τα ασταμάτητα ου να χαθείς... εξήλθε του καφενείου.

Δεν χρειάζεται να σας πω για το γέλιο που έγινε από όσους είχαν την ευτυχία να είναι παρόντες σ' αυτήν την σκηνή...

Ένα χειμωνιάτικο πρωινό, Φλεβάρη μήνα κείνος

ο απαίσιος βοριάς 10 μποφώρ που λένε σήμερα, και που κρατούσε 15 μέρες τώρα δεν ήθελε να κόψει. Βάραγε το νησί με όλη του τη λύσσα και δεν άφηνε να ζυγώσει όχι πλεούμενο, μα ούτε γλάρο να πετάξει.

Ήτανε στα πρώτα μετακατοχικά χρόνια, που η συγκοινωνία του νησιού με τον Πειραιά γινότανε με καϊκία, μικρά, που με την παραμικρή φουσκο-θαλασσιά χωνόντουσαν στον πρώτο όρμο που βρίσκοντανε μπροστά τους περιμένοντας να μπονασάρει για να ξεκινήσουν πάλι. Καταλαβαίνετε λοιπόν αν ήτο ποτέ δυνατόν να διανοηθεί και ο τελευταίος Τσιριγώτης άφιξη καϊκιού. Που και ο Τιτανικός ακόμη θα ξαναβούλιαζε από τρικυμία.

Ο Χλαμπόγιαννης λοιπόν με το αφελέστερο ύφος του κόσμου, δήθεν ότι δεν καταλαβαίνει και πολύ από θάλασσες, καιρούς και καϊκία, εισήλασε πρωί στο καφενείο του Παναρέτου γνωστού τσικμαϊντανού και με τα ανωτέρω εφόδια έκανε την ερώτησή του με σκοπό να τον πειράξει. Ο άλλος όμως ευφυέστερος του προηγούμενου άρπαξε το νόημα και ετοιμόλογος όπως ήτανε και ξαστερογλώσσος όπως προείπαμε ίσως να μην είχε κάνει και σκεφτεί ακόμη έδωσε αυτοστιγμεί την απάντησή.

— Ναι, ήρθε πίσω στον Άγιο Λευτέρη και ξεφορτώνει...

ΧΑΡ. ΦΑΤΣΕΑΣ

Υβριστικά σχήματα

Από την κ. ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ - ΧΑΣΙΑΚΟΥ

Είναι γνωστό πως ο άνθρωπος, όταν θέλει να δείξει την περιφρόνησή του ή την αντιπάθειά του σε κάποιον, τον βρίζει με λόγια ή με σχήματα α-πρεπή (χειρονομίες), όπως είναι λ.χ. η μούντζα.

Σε τούτο το οκείμενο θ' ασχοληθούμε με τα υβριστικά σχήματα, που χρήση τους γίνεται κυρίως στη χώρα μας. Ειδικότερα θα καταγράψουμε μερικώς, που χρήση τους γινόταν από τα παλιά χρόνια και στα Κύθηρα.

1. Φασκέλωμα.

Τα υβριστικά σχήματα είναι είδος διαμαρτυρίας ή αντίδρασης για βλάβη ή κακή πράξη που προκάλεσε κάποιος. Π.χ. η βασκανία θεωρείται βλάβη και από αντίδραση απαντά αυτός που τον βάσκαναν με το υβριστικό σχήμα «φασκέλωμα». Η χειρονομία, βέβαια, του φασκελώματος δεν έχει σκοπό ν' αποτρέψει τη βασκανία, αλλ' έχει υβριστική έννοια. Εκδηλώνεται έτσι αγανάκτηση, οργή και περιφρόνηση σ' εκείνον που θεωρείται αίτιος του κακού.

Επειδή το φασκέλωμα είναι μια εξαιρετικής υβριστικής σημασίας πράξη και όχι μια απλή χειρονομία αγροίκου ή χυδαίου ανθρώπου, θεωρείται και αμαρτία. Περισσότερο φοβερή είναι η αμαρτία, όταν οφείλουμε σεβασμό στον υβριζόμενο, όπως είναι κάθε ιερωμένος. Όποιος φασκελώσει ιερωμένο, λέει μια λαϊκή δοξασία, πρέπει να ζητήσει από τον υβρισθέντα να του πατήσει, το χέρι, με το οποίο τον φασκέλωσε, για να εξαγιστεί από την αμαρτία. Μετά το θάνατο, πιστεύει ο λαός, μένει άλιωτο στον τάφο το μέλος του σώματος (το χέρι) που διέπραξε την αμαρτία. Επίσης, παραμένει ασυγχώρητη αμαρτία το φασκέλωμα προς τους γονείς.

Στα Κύθηρα λέγεται η παροιμία: «Το χέρι που μουντζώνει, ποτέ δε λιώνει». Στ' Αντικύθηρα και στην Κρήτη λέγεται «σφάκελο» το φασκέλωμα, από την αρχαία λέξη «σφάκελον». Με μετάθεση όμως του αρχικού (σ) στην τρίτη θέση της λέξης «φά(σ)κελο», φασκέλωμα κλπ.

Το υβριστικό σχήμα του φασκελώματος συνηθίζεται μόνο στην Ελλάδα και στην Αλβανία, που το παρέλαβαν οι κάτοικοί της, γιατί οι χώρες μας γειτονεύουν. Πρώτος ο Κοραής διέγινωε σωστά τη

σημασία της λέξης «σφάκελο». Κατά τη μαρτυρία νεωτέρων «σφάκελος» λεγόταν το μεσαίο δάχτυλο του χεριού. Όποιος δείχνει με το μεσαίο δάχτυλο, θεωρείται υβριστική η χειρονομία του. Ο Διογένης, όταν θέλησε να χλευάσει το Δημοσθένη, του έδειξε το μεσαίο δάχτυλο «τον μέσον δάκτυλον εκτείνας».

Ο λαός νομίζει, ότι το φασκέλωμα αντικαθιστά κατάρρα, για «να του βγουν τα μάτια» αυτού που προξένησε κακό και ότι όργανα τύφλωσης είναι τα δάχτυλα. Συγχρόνως με τη χειρονομία του φασκελώματος λένε και με λόγια την κατάρρα: «να τυφλωθείς», «να χυθούν τα μάτια σου», «να βγουν τα μάτια σου». Άλλοι ενισχύουν τη χειρονομία του φασκελώματος με την επιφώνηση: «Να! ή Όρσε (λάβε) ή όρσε πέντε». Ο υβριζόμενος απαντά αμέσως εκνευρισμένος «στα μάτια σου». Αν στο φασκέλωμα ειπεί ο πρώτος «να, στα μάτια σου», ο άλλος απαντάει «στα δικά σου».

Αν κάποιος ειπεί τον αριθμό «πέντε», που θυμίζει τα φάσκελα, συμπληρώνει τη φράση «στων οχτρών μας τα μάτια», γιατί έτσι το επιβάλλουν οι κανόνες της ευπρέπειας.

2. Η μούντζα.

Ταυτόσημη προς την ελληνική λέξη φάσκελο είναι η δανεική λέξη «μούντζα», αλβανικής ή κουρσοβλάχικης προέλευσης. Παράγωγα είναι οι λέξεις: μουντζώνω, μουντζωμα, μουντζωμός, μουντζάλα, μουντζαλιά, μουντζαλώνω, μουντζάλωμα. Με καταλήξεις — ούρα: μουντζούρα, μουντζουριά, μουντζουράδα, μουντζουρώνω. Κύρια σημασία της λέξης «μούντζα» είναι η της «ασβόλης», που σημαίνει αιθάλη (καπνιά). Ταυτόσημες είναι οι λέξεις: Ρύπος, μελανιά, κηλίδα, ομίχλη (καταχνιά), λειχήνα κλπ.

3. Στρούγκι.

Συνώνυμη με τη «μούντζα» και το «φάσκελο» είναι και η λέξη «στρούντζα» ή «στρούγκι» στα Κύθηρα, με χρήση του ρήματος «στρουγκίζω». Συνήθως τη λέξη «στρούγκι» προφέρουν μαζί με τη «μούντζα», σε μεγάλη συμφορά, για να ενισχύσουν την κατάρρα (το υβριστικό σχήμα), λέγοντας: «στρούγκους και μαυροφάσκελα».

4. Α σ β ό λ η .

Όταν κάποιος καταδικαζόταν στη λαϊκή συνείδηση για κακή (ανήθικη) πράξη, που έθιγε το κοινό αίσθημα (π.σ. ιεροσυλία, κλοπή, μοιχεία κλπ.), πριν από την πόμπευση και περιφρόνηση από το λαό, περνούσαν το πρόσωπο του καταδικασμένου (αμαρτωλού) με ασβόλη (καπνιά), ώστε να φαίνεται και στην όψη μουντζουρωμένος, όπως είναι και η ψυχή του βρώμικη. Επίσης, άλλους τους κούρευαν και συνέχεια τους πόμπευαν, ενώ ο λαός έλεγε και την ανάλογη κατάρα: «Να κουρευτείς και να βατευτείς», «κακά του κουρέματα», «τον ειδικόν μου κούρευαν κι ήταν ντροπή δική μου».

Σε δημοτικά τραγούδια αναφέρεται, ότι κούρευε την άπιστη σύζυγό του ο ίδιος ο άντρας της. Για ν' αποκρούσει, λοιπόν, τον εραστή της η άπιστη έλεγε: «φοβούμαι μην το μάθει ο άντρας μου και μου κόψει τα μαλλιά».

Όταν το έγκλημα ήταν «κλοπή» κρεμούσαν στο λαιμό του τιμωρουμένου δείγματα από τα κλεμμένα είδη (σκόρδα, κότες κλπ.). Πολλές φορές έδερναν τον «κατάδικο», συμπληρώνοντας τη διαπόμπευση.

Στα Κύθηρα (Καραβά), όταν θέλουν ν' αποστομώσουν κάποιον, που κουτσομπολεύει και υποτιμά τους άλλους, λένε την παροιμία: «Έκατσε η πομπή στη στράτα κι αναγέλα τους διαβάτες».

«Πομπεύω» σημαίνει: υβρίζω, δυσφημώ, κατηγορώ, εξευτελίζω κάποιον. Ο πομπευμένος χαρακτηρίζεται: βδελυρός, αχρείος, άτιμος, μοχθηρός, ακόλαστος, μοιχός.

Από τη λέξη «ασβόλη» παράγεται το ρήμα «ασβολώνω», ανασβολώνω, κατασβολώνω κλπ. Στα Κύθηρα γίνεται συχνή χρήση του «ανασβολώνω», γι αυτό και η παροιμία: «Έσμιξε ο κακός καιρός με τον ανασβολωμένο», δηλ. τον ομιχλώδη (με την καταχνιά), το σκοτεινό, το ζοφώδη. Η λέξη «ασβο-

λώνω» σημαίνει κατάρα: «Τη μαύρη και την ανασβολωμένη σου», εννοεί «ημέρα».

5. Γ ά ν α.

Συνώνυμη με τις παραπάνω έννοιες είναι και η λέξη «γάνα», ρήμα «γανιάζω», γανάδα, γανίλια, που σημαίνει τη γεύση ή την οσμή της γάνας, η δε «γανάδα» σημαίνει το χρώμα (επίχρισμα) π.χ. της γλώσσας ή του μπακιριού (χάλκινου δοχείου) με πράσινη οξειδωση (σκουριά), που παρουσιάζεται όταν, με την πολλή χρήση, φεύγει ο κασσίτερος.

Το ρήμα «γανιάζω» με ιδιωματικούς τύπους «γανιάζου ή γανίζω», μετοχή «γανιασμένος» έχει διαφορετική σημασία από το ρ. «γανώνω» και «γανωμένος», αν κι έχει την ίδια ρίζα γαν- με τη γάνα. Γανώνω σημαίνει κασσιτερώνω (επίχριση με κασσίτερο). «Γάνα» είναι το λευκό επίχρισμα της γλώσσας, λόγω δίψας ή αρρώστιας. Γι αυτό στα Κύθηρα προφέρουν τις φράσεις: «Έχει μια γανίλα το στόμα μου» ή «γάνιασα να σε φωνάξω».

Η «γάνα» προφέρεται πολλές φορές μαζί με την «πομπή» σε παροιμιώδεις φράσεις, όπως: Πομπή και γάνα», «της Πομπής και της γάνας άνθρωπος». Η «γάνα» αναφέρεται ως σωματική και ψυχική (ηθική) ακαθαρσία.

Τα πολύ βρώμικα ρούχα λένε πως είναι «γανιασμένα» και δύσκολα καθαρίζουν, όπως και οι «βρώμικοι» άνθρωποι δύσκολα αλλάζουν.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Δελτίο της Ελλην. Λαογρ. Εταιρείας, εν Αθήναις, τομ. Δ', 1914, σελ. 602 — 669.

2. «Νέα Ελλην. Εγκυκλοπαίδεια» Χ. Πάτση, Αθήναι, τομ. 7ος (ασβόλη), 9ος (γάνα), 21ος (σφάκελο).

Γκιόργκιοβα

Ἀσφαλῶς δὲν εἶμουν ἐγὼ κείνος πού διέταξε νὰ βγάλουν τ' ἄλογο ἀπ' τὸ κατώγι γιὰ νὰ φοβίσει στὸ χιόνι. Δὲν θάταν δυνατό νὰ δώσω αὐτῇ τὴ διαταγή. Τί εἶμουν; Ἕνας ἀνθυπολοχαγός. Κι' ὅμως στάθηκα ὁ τραγικός πού δὲν τὸ ἐσπλαχνίστη...

Εἶχε πολεμῆσει κι' αὐτὸ ὅπως τοὺς στρατιῶτες. Μὲ πῆγε σὲ τόσο περάσματα καθάλλα, εἶχαμε διαβεί πολλές δυσκολίες στὸ μακρὺ διάστημα τοῦ χειμῶνα, σκάσαν πλάγι μας ὁδίδες... Νὰ τὸ πῶ; Εἶχαμε μείνει ἀξεκόλλητοι σάν ἐνιαῖο σύνολο μαζὺ καὶ τώρα θὰ πέθαινε ἀπ' τὶς κακουχίες.

Τῇ στιγμῇ τῆς διαταγῆς μου εἶχε βρεθεῖ κάτω ἀπ' τὸ σανίδινο πάτωμα τοῦ κτίσματος πού μέναμε, ἐνῶ ἡ τοποθεσία μας ἦταν σ' ὄρεινὸ διάσελο πού θερίζονταν ἀπ' τὸ βοριά.

Αὐτὸ φυσικὰ πονοῦσε ἀφάνταστα. Τ' ἀπόστημά του ἦταν κακοφορμισμένο καὶ τὸ νιώθαμε νὰ κατακυριεύεται ἀπὸ τὴ σηψαιμία. Ἡ ἐνδονυχίτιδα στάθη ἡ πιὸ ἀνελέγητη ἀρρώστια πού ξεμπέρδεψε τὰ περισσότερα τότε ζῶα μας. Ἦταν ἀδύνατο ἐτσι

νὰ δεχθούμε τὴν παρουσία κοντά μας ἐνὸς νεκροῦ σώματος κάποιου ψοφιμοῦ, ἀσῆκτου ἂν τὸ παραμελούσαμε νὰ μετακινηθεῖ, ὅσο προσφιλοῦς κι' ἂν εἶχε σταθεῖ.

Οἱ στρατιῶτες μὲ μεγάλη προσπάθεια τὸ ἐσυραν στὸ ὑπαιθρο, λίγο πιὸ ἐξω ἀπ' τὸ καλύβι μας, ἀκάλυπτο κι' ἐκθετο στὸ παγερὸ κρῦο, ἀνεμπόδιστο στὸ νὰ σωριαστεῖ κατὰχαμα, καθὼς πιστέψαμε, σάν τὴ κατάμονη ψυχὴ του...

Ὅμως ζοῦσε ἀκόμη!...

Καὶ μὲ μιὰ ἀκατάβλητη θέληση, πότε ἀκροβαστάζοντας τὸ σῶμα στὶς ὑγιεῖς ὀπλές του, καὶ πότε σπαρταρώντας κυριολεκτικὰ ἀπ' τοὺς πόνους ξανασύρθηκε μέχρι τὴ πόρτα τοῦ κατωγιοῦ — τοῦ πρόσφερε λίγα χνῶτα καὶ μιὰν ἀσήμαντη θαλπωρὴ — νὰ πεθάνει ὀριστικὰ σ' αὐτὸ...

Τί φριχτὴ ἀνάμνηση!... Ἀναμφίβολα, ἡ πράξη εἶν' ἡ σκληρὴ δοκιμασία τοῦ καθήκοντος.

ΜΙΧ. Κ. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἦχώ τοῦ νεροῦ

Με το βλέμμα των ματιῶν μου
αγκαλιάζω τὴ φύση
ἡ ψυχὴ μου δροσίζεται
ἀπὸ σταγόνες νεροῦ...
Με τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀγάπη
αγκαλιάζω τὸν οὐρανὸ... καὶ
... αἰσθάνομαι
τ' ἀπαλὸ αεράκι
σαν σταγόνες νεροῦ!
Ἀπλώνω τὰ χέρια μου
κι αγκαλιάζω χιλιάδες
λουλούδια
χαρούμενα, δροσάτα
εκατομμύρια... Παιδιά!
Ἀπλώνω τὸ εἶναι μου
στον οὐρανὸ λάμψη χρυσή
... τραγουδᾷ τοῦ νεροῦ
υπερ - κόσμιους σκοποὺς
ἀπαλοὺς χαρωποὺς
κι ἀπὸ εκατομμύρια παιδιά
ραψωδία γλυκειά
σαν ἠχὼ ρυακιοῦ
— Ἦχώ τοῦ νεροῦ! —

ΕΛΕΝΗ Ι. ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΑΚΗ — SYDNEY

Οι πρώτοι Έλληνες μετανάσται καί ἡ ζωή των στήν Αὐστραλία

Κάποτε ἓνας Ἕλληνας καπετάνιος τῆς θαλάσσης ἐρρίξε τὴν ἀγκυρά του ἐξω ἀπὸ ἓνα μικρὸ νησί τοῦ Εἰρηνικοῦ. Τὸ κύτταξε τὸ νησάκι ἀπὸ τὴν γέφυρα τοῦ καραβιοῦ καὶ εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: «Ἐδῶ ἀσφαλῶς δὲν πρόκειται νὰ ὑπάρχη ρωμῆς». Ἀλλὰ ἦταν λανθασμένος, διότι στὸ ἀπομονωμένο αὐτὸ νησάκι ὑπῆρχε ἓνας κάτοικος Ἕλληνας, κατστηματοῦρης.

Ἔτσι καὶ στὴν ἀπέραντη Αὐστραλία. Κυττάζει κανεὶς ἀπὸ τὸ σιδηρόδρομο ἢ ἀεροπλάνο τὰ μικρὰ χωριά τῆς μέσα στὴν ξεραῖλα τους ἢ στὰ δάση ἀπὸ εὐκαλύπτους χωριά ὁλόκληρα μὲ σπιτία ἀπὸ τενεκεδένιες στέγες καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰ λόγια τοῦ καπετάνιου: «Ἐδῶ ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει Ἕλληνας». Καὶ ὁμως ὑπάρχει.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι σκορπισμένοι σὲ κάθε γωνιά τῆς Αὐστραλίας. Ἀπὸ τὸ Ντάργουην στὴν μιά ἄκρη στὸ ὁποῖο ζοῦν καὶ πολλοὶ ἰθαγενεῖς Αὐστραλοὶ, μέχρι τὸ κοσμοπολίτικο Σύδνεϋ στὴν ἄλλη καὶ ἀπὸ τὴν Χερσόνησο τοῦ πλοιοῦρχου Κούκ (αὐτὸς πού ἀνακάλυψε τὴν Αὐστραλία) μέχρι τὸ πρῶτο αὐστραλέζικο λιμάνι ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, τὸ Φρήμαντλ. Ἐχουν ἀπλωθεῖ μέσα στὰ σπλάχνα τῆς χώρας μὲ ἐστιατόρια (Κάφης), μικτὲς ἐργασίες (μικρομάγαζα πού πουλοῦν ἀπ' ὅλα), περιβόλια, τσιφλίκια καὶ βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις.

Πόσοι ἀκριβῶς εἶναι; Εἶναι δύσκολο νὰ πῇ κανεὶς. Σαράντα περίπου χιλιάδες ἦρθαν ἀπὸ τὸ 1948 μέχρι τώρα καὶ μὲ τὰ παιδιὰ πού γεννήθηκαν ἐδῶ (πρῶτη καὶ δευτέρη γενεά) νομίζω θὰ ξεπερνούν τὶς 100 χιλιάδες. Ἀρκετοί!

Οἱ περισσότεροι καταγίνονται μὲ τὰ Κάφης, κληρονομιά τῶν πρώτων πού βγήκανε στὴν Αὐστραλία καὶ γιὰ τὴν ὁποία μαζεῦουν πολλές... κατάρες καὶ ἀναθεματισμούς! Πολλὲς φορές ρωτήθηκαν ἀπὸ Αὐστραλοὺς γιατί οἱ Ἕλληνες ἐπιδίδονται σχεδὸν πάντοτε μὲ τὰ Κάφης καὶ ὁμολογῶ ὅτι πάντοτε δρέθηκα σ' ἀμχανία. Τὸ μόνο πού μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω εἶναι ὅτι οἱ πρώτοι Ἕλληνες πού ἦρθαν στὴν ὠραία γιὰ πολλοὺς λόγους Αὐστραλία, ἦσαν θαλασσινοὶ καὶ γιὰ νὰ ἔχουν σίγουρη

τροφή ἐπίασαν δουλειὰ σὲ Κάφης καὶ ξενοδοχεῖα. Ἄλλο ἓνα δείγμα ρωμειῆς... μεγαλοφυΐας! Ἔτσι σιγὰ - σιγὰ ἀρχισαν κι' οἱ ἴδιοι τὶς ἰδιες δουλειές. Τὴν ἐξήγηση αὐτὴ τὴν πιστεύω γιατί ὅλες μού οἱ ἐρευνες τὴν ἴδια λύση μού ἔφεραν.

Ὅπως ἐφθάναν οἱ νέοι μετανάστες πῆγαιναν νὰ δουλέψουν κοντὰ στοὺς συγγενεῖς τους ἢ τοὺς φίλους τους καὶ σιγὰ - σιγὰ κι' αὐτοὶ ἔκαναν Κάφης. Τέτοιοι, ἀπὸ τοὺς πρώτους ἦσαν οἱ Σταμελλάτοι (ἀπὸ τὴν Ἰθάκη), Κομνηνοί, Γαλάνηδες, Ἀρωναῖοι καὶ Ἀνδρόνικοι (Κυθήριοι) στὸ Σύδνεϋ, Νέας Νοτ. Οὐαλλίας, Σιγάλας, Λεκαουσάδες στὴν Μελβούρνη, Τρυλιγκαῖοι τῆς Κουηνσλάνδης, Κασιματαῖοι στὴν Τασμάνια καὶ Κωνσταντινῆδες στὴν Νότ. Αὐστραλία, ὅλοι σχεδὸν ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Ὅταν πιά πήραν — νὰ πούμε — τὸν «ἀέρα» τους ἀρχισαν νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μ' ἄλλες ἐργασίες καὶ πολλοὶ δημιούργησαν ἀξιόλογες περιουσίες ἀπὸ βιομηχανίες, τσιφλίκια, φυτεῖες καὶ ἀκίνητα. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερο πού δημιούργησαν ἦταν οἰκογένειες καὶ μ' αὐτὲς ἦρθαν ἐκκλησίες, κοινότητες, ἀδελφότητες καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ κανένα μικρὸ σχολεῖο.

Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων μεταναστῶν ἦταν μαῦρη, ἀπελπιστική, μεγάλῃ μοναξιά. Πόσες Ἑλληνίδες δὲν ἐκλάψαν μέρες καὶ νύχτες γιὰ χρόνια, κρατώντας τὴν τύχη τους πού τὶς ἔφερε τόσο μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους... Πόσοι γεροδεμένοι ἄνδρες δὲν κατέρρευσαν σωματικῶς ἀπὸ τὶς πολλὲς ὥρες ἐργασίας ἀπὸ τὸνα στ' ἄλλο πρῶτ, ἐπτά μέρες τὴν ἐβδομάδα, γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν κάτι, νὰ βοηθήσουν τοὺς δικούς τους. Ζωὴ φρίκη, γεμάτῃ ἀγανάκτηση καὶ κλάμμα, ζωὴ φυλακισμένων διότι μόνον οἱ φυλακισμένοι δούλευαν τόσες ὥρες καὶ τόσο σκληρὰ. Μὲ τὸν τίμιο σκληρὸ μόχθο τους, τὶς ὑπεράνθρωπες θυσίες πέτυχαν πολλά καὶ πολλοὶ ἔχουν ἀναδειχθεῖ στὴν αὐστραλιανὴ κοινωνία. Ἀλλὰ καὶ πόσοι εἶναι τὰ θύματα καὶ πέθαναν ὅπως λένε σάν σκυλιὰ στ' ἀμπέλι μακριὰ ἀπὸ κάθε δικὸ τους, χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς κοντὰ τους νὰ τοὺς κλάψει τὴν τελευταία στιγμὴ. Μα-

κρυά από το ελληνικό χώμα, θάφτηκαν χωρίς πα-
πά, χωρίς καντήλι.

Φαίνεται πως υπήρχε αρχαία Χαλδαϊκή παρά-
δοση για Νότ. Ήπειρο νοτίως των Ινδίων. Σχε-
τικές πληροφορίες για την Ήπειρο Αυστραλία
βρίσκονται στα έργα Μανιλιανού και Πτολεμαίου
107 — 161 μ.Χ. και Αίμιλιανού 205 — 234 μ.Χ.
Ακριβώς τότε ανακαλύφθη η Αυστραλία από Ευ-
ρωπαίους, είναι άγνωστο. Λέγεται ότι άραβες έ-
φθασαν στην Αυστραλία πολύ πριν από τους Πορ-
τογάλους, Ισπανούς, και Όλλανδούς. Στόν 15ον
αίώνα πολλές ισπανικές και πορτογαλικές ναυτι-
κές αποστολές προσεπάθησαν νάβρουν την Νότια
Ήπειρο, αλλά χωρίς έπιτυχία, κι' έφθασαν μέχρι
τις Φιλιππίνους Νήσους. Τό 1606 ό Τόρρες πέρα-
σε τό στενόν βορείως της Αυστραλίας, τό οποίο
σήμερα φέρει τ' όνομά του. Μέ την παρακμή Ισ-
πανίας και Πορτογαλίας, βρήκαν εύκαιρία οι Όλ-
λανδοί θαλασσοπόροι, οι όποιοι μεταχειρίστηκαν
τούς χάρτες των άλλων και έκαναν τίς αποστολές
τού 1605, 1618, 1627, όπου ανακάλυψαν την Αύ-
στραλιαν. Τό 1642 ή αποστολή του Τσαγκούν Τά-
σμαν ανέκάλυψεν την Νήσο Τασμάνια (πλησίον της
σημερινής Μελβούρνης) στην όποια έδόθη τό όνο-
μα του άρχηγού της αποστολής Τάσμαν, άν και αύ-
τός την ώνόμασε Γή του Ντιεμίνου. Οι άγγλικές
αποστολές άρχισαν τό 1688 με τόν Ουίλλιαμ Ντάμ-
πιερ ό όποιος βγήκε στίς νοτιοδυτικές άκτές της
χώρας. Είς τό 1769 — 1770 ό ύποπλοίαρχος του
άγγλικού ναυτικού Τζαίμς Κούκ άπεβιβάσθη στην
Αυστραλία και Ν. Ζηλανδία, τίς όποιες κατέλαβε
έν όνόματι του Βασιλέως της Άγγλίας Γεωργίου
Γ'. Είς τό 1788 ή Άγγλία έστειλε τόν πρώτον της
έπίσημο αντιπρόσωπο ως Διοικητή, τόν πλοίαρ-
χον Άρθούρον Φίλλιπς.

Άργότερα ή Αυστραλία, λόγω της μεγάλης έ-
κτάσεως και για πολιτικούς και οικονομικούς λό-
γους διηρέθη σέ έξη Πολιτείες (Στέιτς), έχοντας
κάθε μιά Διοικητή διοριζόμενον από τόν Βασιλέα
της Άγγλίας. Οι Πολιτείες είναι ή Νέα Νότιος
Ουαλλία (πρωτεύουσα Σύδνεϋ) Βικτώρια (πρωτεύ-
ουσα Μελβούρνη), Κουηνσλάνδη (πρωτεύουσα Βρι-
σβάνη), Νότ. Αυστραλία (πρωτεύουσα Άδελαΐς),
Δυτ. Αυστραλία (πρωτεύουσα Πέρθη), Βόρειος
Περιοχή (πρωτεύουσα Ντάργουην) και Τασμάνια
(πρωτεύουσα Χόμπαρτ). Στό 1900, μετά από δη-
μοψήφισμα, έσχηματίσθη Κοινοπολιτεία μέ κεντρι-
κή Βουλή, γερουσία και Σύνταγμα μέ πρωτεύουσα
την Κάμπερρα, μέ δύναμη νά νομοθετεί για τά γε-
νικά συμφέροντα της Αυστραλίας, δικαιοσύνη, έ-
θνική οικονομία, έμπόριο κλπ. Στην Κοινοπολιτει-
ακή Βουλή, όπως και στίς Πολιτειακές, αντιπρο-
σωπεύεται τό Βρεταννικό Στέμμα μέ Γενικό και
Πολιτειακούς Διοικητάς. Ή Βουλή της Κοινοπολι-
τείας έπίσης κυβερνά και την Βόρειον Περιοχήν
της Αυστραλίας ή όποια κατοικείται περισσότερο
από ιθαγενείς Αυστραλούς, μαύρους. Ή Βόρεια
Περιοχή είναι ή πλέον καθυστερημένη και άνεξε-
ρεύνητη περιοχή της Αυστραλίας και μόλις τά τε-
λευταία χρόνια άρχισε νά αναπτύσσεται μέ την

ανακάλυψη Ουρανίου, Βωξίτου και χρυσού. Έκει
υπάρχουν, πρós τό δυτικόν μέρος, μεγάλα τσιφλί-
κια, χιλιάδες τετραγωνικά μίλλια τό καθένα και
μέ χιλιάδες βώδια. Ή έκτασις όλης της Αυστρα-
λίας και Τασμανίας είναι 2.974,581 τετραγ. μίλ-
λια. Απέραντες έκτάσεις της Αυστραλίας ύποφέ-
ρουν από άνομβρία, πράγμα που καθυστερεί την
ανάπτυξη τους. Τό πρόβλημα αυτό αντιμετώπιζε-
ται τά τελευταία χρόνια μέ τά μεγάλα ύδροηλεκτρι-
κά έργα και ύδατοφράγματα που γίνονται μέ δαπά-
νες έκατομμυρίων λιρών. Στα παράλια νότια μέρη,
όπου οι βροχές είναι συχνές είναι πυκνά κατοικη-
μένα και άνεπτυγμένα, ενώ τά βόρεια μέρη είναι
σχεδόν άγρια.

Ό πληθυσμός της Αυστραλίας ύπερβαίνει τώρα
τά 9 έκατομ. Ή μετανάστευση πρόσθεσε τά τε-
λευταία μεταπολεμικά χρόνια πλέον από ένα έκα-
τομ. στόν πληθυσμό της χώρας.

Και τώρα πίσω στό θέμα μας. Ένας από τούς
πρώτους Έλληνες που ήρθε στην Αυστραλία ήταν
ό Γεώργιος Μορφέσης, καταγόμενος από την Ίθα-
κη και ό όποιος έφθασε στην Μελβούρνη τό 1849.
Άλλος ήταν ό Άνδρέας Λεκατσάς και αύτός από
την πατρίδα του Όδυσσέα, έφθασε στην Μελβούρνη
τό 1851. Άλλος ήταν ό Κώστας Άργυρόπουλος
από την Σίκινο στό Σύδνεϋ τό 1854. Ήταν θα-
λασσινός κι' άκουσε στα ταξίδια του για την νέα
Ήπειρο και άπεφάσισε νά πάη νά την δη. Στό τα-
ξίδι του γνώρισε μιά Αυστραλέζα ή όποια έπέσ-
τρεφε από τό Λονδίνο και την παντρεύτηκε. Ό γέ-
ρο - Κώστας, όπως ήταν γνωστός στό Σύδνεϋ, σέ
μεγάλη ηλικία. Γεννημένος τό 1828 πέθανε στην
πόλη της Νέας Νοτ. Ουαλλίας Πάρκς τό 1920.
Μπορεί νά είπωθή μέ αρκετή βεβαιότητα ότι αύ-
τός ήταν ένας από τούς πρώτους που άνοιξε κατά-
στημα στα ένδότερα της Αυστραλίας. Αύτοί ήσαν
οι πρωτοπόροι Έλληνες και άπ' αυτούς άρχισε τό
μεγάλο σημερινό μεταναστευτικό ρεύμα.

Τό πρώτο ελληνικό μαγαζί άνοιξε στό Σύδνεϋ
τό 1878 ό Άθαν. Κόμηνος από τά Κύθηρα και στην
Μελβούρνη ό Άνδρ. Λεκατσάς τό 1882. Όπως περ-
νούσαν τά χρόνια κι' έφθάναν περισσότεροι Έλλη-
νες, φυσικό ήταν ότι σιγά - σιγά θά έδημιουργούν
το έκκλησιές και κοινότητες. Έτσι τό 1898 άνοιξε
ή πρώτη ελληνική έκκλησία ή Άγία Τριάδα στό
Σύδνεϋ, μέ πρώτο έφημέριο τόν αΐδес. Δωρόθεο
Βακαλιάρο. Στην Μελβούρνη ή έκκλησία «Εύαγ-
γελισμός» ένεκαινιάσθη τό 1901 και έτσι έγινε
και ή κοινότης. Και οι δύο αυτές έκκλησιές έγιναν
μέ την βοήθεια των Σύρων ορθοδόξων της Αυστρα-
λίας, οι όποιοι, όπως και οι Έλληνες, ήσθάνοντο
την έλλειψη έκκλησιών για νά προσεύχονται και
νά κάνουν τά Άγια Μυστήρια τους και έδωσαν τά
χρήματα τους νά γίνουν οι έκκλησιές. Γι' αυτό και
ό πρώτος παπάς στην Μελβούρνη, ό αΐδес. Άθαν.
Καντόπουλος, ήξερε και άραδικά καθώς τό ίδιο
στό Σύδνεϋ ό αΐδес. Σεραφείμ Φωκάς. Τώρα οι

Σύροι ὀρθόδοξοι ἔχουν δικές τους ἐκκλησίες καὶ κοινότητες.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλληνικῶν ἐκκλησιῶν ἔχει αὐξηθεῖ σημαντικὰ ἀπὸ τότε ἢ δὲ τελευταία ἐλληνικὴ ἐκκλησία ποὺ ἐκτίσθη εἶναι ὁ Ἅγιος Δημήτριος τῆς βιομηχανικῆς πόλεως Νιουκάστλ, 110 μίλλια ἀπὸ τὸ Σύδνεϋ, τὰ ἐγκαίνια τῆς ὁποίας ἐγίναν στίς 28 Ὀκτωβρίου 1956. Παντοῦ σχεδὸν γίνονται ἐρανοὶ γιὰ νὰ κτισθοῦν κι' ἄλλες ἐκκλησίες. Ὁ ζήλος τοῦ Ἑλλήνου δὲν σταματᾷ. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ κοινότητες αὐξάνουν καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κοινότητες τῶν μεγαλουπόλεων ὑπάρχουν πολλὲς νέες μικρὲς ὅπως στὸ Λίσμορ τῆς Ν.Ν. Οὐαλλίας, στὸ Τάμγουερθ, στὴν Κάμπερρα καὶ σ' ἄλλα μικρὰ κέντρα. Μόλις μαζευθοῦν 40—50 Ἕλληνες σὲ μιὰ περιφέρεια ἀμέσως ἱδρύουν κοινότητα μὲ σκοπὸ νὰ κτίσουν καὶ ἐκκλησία μὲ παπὰ ὁ ὁποῖος συνάμα θὰ εἶναι καὶ διδάσκαλος ὅπως ὁ αἰδεσ. Γρηγ. Σακελλαρίου στὸ Νιούκαστλ.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ παρατηρεῖται εἶναι ὅτι ἐνῶ οἱ μικρότερες κοινότητες ἀναπτύσσουν μεγάλη δράση, οἱ μεγάλες ἔχουν ὑποστῇ κάποια χαλάρωση καὶ τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθεῖ στὰ πολλὰ μικροσωματεῖα ποὺ ὑπάρχουν στίς μεγάλες πόλεις τὰ ὁποῖα ἀντὶ νὰ συνεργάζωνται μὲ τὶς κοινότητες παλλές φορές δρῶν ἀνεξάρτητα ἢ καὶ ἀντιδρῶν. Ἐπιτρέπεται ἡ Κοινότης τοῦ Σύδνεϋ, ἡ μεγαλύτερη καὶ ἡ ἀρχαιότερη, νὰ μὴν ἔχει ἓνα ἀξιοπρεπὲς Μέγαρο μὲ γραφεῖα, βιβλιοθήκες, αἶθουσα συγκεντρώσεων καὶ θεάτρου; Ἡ ἀπάντηση πρέπει νὰ βρεθεῖ στὴν ἔλλειψη συνοχῆς καὶ στὸ σκαρὶ τοῦ Ἑλλήνου ὁ ὁποῖος εἶναι ἀτομικιστῆς. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα εἴχαμε βασιλεία Θεῶν, Ἀθηνῶν, Σπάρτης, Ἰθάκης κλπ.

Παρατηρεῖται ὅμως καὶ κάτι ἄλλο. Ἐνῶ ἡ ἀτομικότης τοῦ Ἑλλήνου εἶναι μία αἰτία ποὺ δὲν προχωροῦν γοργὰ οἱ μεγάλες κοινότητες, αὕτη ἢ ἴδια ἡ ἀτομικότης τὸν βοηθεῖ στὴν σταδιοδρομία του στὸ αὐστραλιανὸ περιβάλλον. Αὕτη ἡ ἀτομικότης τοῦ δίνει τὴν δύναμη νὰ δημιουργεῖ ἔργα σίτες, ἐπιχειρήσεις καὶ γενικῶς νὰ ἀνεβάζει τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς του καὶ τῆς οἰκογενείας του. Γι' αὐτὸ οἱ περισσότεροι Ἕλληνες τῆς Αὐστραλίας ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, στέκουν στὴν μεσαία τάξη. Αὐτὸ, φυσικὰ, ἔχει ἀλλάξει τελευταία μὲ τὴν ἀφίξη τῶν νεομεταναστῶν οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐργάτες. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ σιγὰ - σιγὰ θὰ δημιουργήσουν δικές τους ἐργασίες. Ἕνας Ἕλληνας ἀγοραπωλητῆς σπιτιῶν καὶ μαγαζιῶν στὸ Σύδνεϋ, ὁ Χαρ. Καψάλης, ὑπολογίζει ὅτι τὰ 60% τῶν νεομεταναστῶν, ὕστερα ἀπὸ 4 — 5 χρόνια παραμονῆς στὴν Αὐστραλία, προσπαθοῦν ν' ἀγοράσουν μικρομάγαζα. Μὲ τὸ νὰ κατορθῶνουν ν' ἀναπτύσσονται οἰκονομικῶς οἱ Ἕλληνες τῆς Αὐστραλίας δίδουν καὶ στὰ παιδιὰ τους ἀνώτερη μόρφωση, πολλοὶ ἱκανοποιώντας ἓνα μεγάλο, δικὸ τους καὶ μὸ. Καὶ τώρα ἐχομε ἀπείρους ἐλληνικῆς καταγωγῆς γιατροὺς, δικηγόρους, καθηγητὲς, μηχανικοὺς. Ὅπως ὁ σὲρ Τζῶν Μόρρις, πρῶτος δικαστῆς τῆς Τασμανίας, γυιὸς τοῦ θαλασσινοῦ Τζῶν Μορέας, ὁ ὁποῖος παντρεμένος μὲ ἀγγλίδα, ζοῦσε πρὶν πολλὰ χρόνια

στὴν Τασμανία. Κώστας Κορωναῖος καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Δυτ. Αὐστραλίας, Παν. Ἀρῶνης καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Σύδνεϋ, Γεώργ. Στρατηγός, γενικὸς διευθυντῆς τῆς Ἑταιρείας Φόρντ στὴν Αὐστραλία. Σ' ὅλες τὶς ἐπιστήμες δρῶν καὶ κανεὶς χιλιάδες Ἕλληνο — Αὐστραλοῦς.

Στὰ χωριὰ τῆς Αὐστραλίας ποὺ ἔχουν ἐγκατασταθεῖ πάρα πολλοὶ Ἕλληνες, ἔχουν τὴν ἐκτίμηση τῶν Αὐστραλῶν γιὰ τὴν τιμιότητά τους καὶ τὴ βοήθεια ποὺ προσφέρουν σὲ κάθε κοινωφελῆ σκοπὸ ποὺ γίνεται στὸ κάθε χωριό. Γενικῶς οἱ Αὐστραλοὶ τοὺς ἀγαποῦν γιατί ἔχουν ζήσει μαζί τους 20, 30 ἢ καὶ 40 χρόνια καὶ σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα οἱ Ἕλληνες ἀπεδείχθησαν νομοταγεῖς, ἀνοιχτοχέριδες καὶ ἐργατικοί. Θεωροῦνται οἱ καλλίτεροι μετανάστες στὰ χωριὰ, διότι καταγίνονται σ' ὅλες τὶς ἐργασίες ὅπως οἱ Ἀφοὶ Μιχελίδη ποὺ ἔχουν τὴν μεγάλη καπνοβιομηχανία σιγαρέττων στὴν Δυτ. Αὐστραλία, ὁ Γεώργ. Λυμπερίδης ὁ ὁποῖος πρὸ διετίας ἦταν ὁ μεγαλύτερος σιτοπαραγωγὸς στὴν Ν.Ν.Ο., ὁ Νικ. Λουράντος μεγάλου γαιοκτῆμονες μὲ χιλιάδες πρόβατα καὶ μεγάλοι δωρηταὶ γιὰ κάθε ἐλληνικὸ σκοπὸ, οἱ Ἀφοὶ Φυλῖγκου ἐμποροψαριῶν στὴν Κουνσλάνδη, θεῖος καὶ ἀνεψιὸς Κορωνῆς στὰ ξενοδοχεῖα ἐπίσης στὴν Κουνσλάνδη, Ἰωαν. Κουβέλης κινηματογράφους καὶ Ἀφοὶ Χατσατοῦρη στοὺς κινηματογράφους στὴν Ν.Ν.Ο., Ἀφοὶ Ἀνδρονίκου στοὺς καφέδες καὶ σοκολάτες στὸ Σύδνεϋ, Ἀφοὶ Γ. καὶ Ν. Χαρίτου στὰ δέρματα κροκοδείλων καὶ τροφοδοσία ποιμνιοστασιῶν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Αὐστραλίας, Παπαδόπουλος, μεγάλος ἐμπορος κρεάτων στὸ Ραμπούλ, νῆσον τοῦ συμπλέγματος Νέα Βρετανία στὸν Εἰρηνικὸ, οἱ μεγάλοι ἐμποροὶ κρεάτων, βιομήχανοι καὶ γαιοκτῆμονες Ἀφοὶ Στέφ. καὶ Θεοδ. Βαρβαρέσσου στὸ Σύδνεϋ, ὁ ἐργοστασιάρχης ραδιοφῶνων καὶ τηλεόρασεως Παν. Ἀρῶνης (Λαγωνάρης) στὸ Σύδνεϋ, Κώστας Παλάσης, ἐργοστασιάρχης ἐλαιουργίας στὴν Νότ. Αὐστραλία, Ἀφοὶ Κορωναίου στὴν Βρισβάνη καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Οἱ περισσότεροι ὅμως εἶναι μικροἐμποροὶ, μικροεπιχειρηματίες σὲ Κάφης (ἐστιατόρια) καὶ γεωργία. Οἱ Ἕλληνες ἰδιοκτῆται Κάφης στὴν Ν.Ν.Ο. κατὰ ἐπισήμους ὑπολογισμοὺς φθάνουν τοὺς 1.000 ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἰδιοκτῆτες Μίλκ Μπάρ καὶ ἄλλων παρομοίων μαγαζιῶν. Αὐτοὶ, στὰ χωριὰ, μὲ τὶς γυναῖκες καὶ οἰκογένειες τους ζοῦν ζωὴ κάπως ἀπομονωμένη, χωρὶς καμμιά ψυχαγωγία, μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ κέντρα. Πολλοὶ πάντως συμμετέχουν στὴν κοινοτικὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ τους καὶ στὰ σωματεῖα, ἀθλητικὰ καὶ ἄλλα. Ὑπάρχουν πολλοὶ Ἕλληνες Τέκτονες ποὺ κατέχουν μεγάλες θέσεις. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ θέλουν καὶ ἐπιδιώκουν νὰ διατηρῶσιν τὴν ἐλληνικότητά τους στὰ χωριὰ, κυριολεκτικὰ ὑποφέρουν ψυχικῶς. Πρὸ πάντων ἡ ζωὴ τῆς Ἑλληνίδας στίς ἐπαρχίες τῆς Αὐστραλίας εἶναι μονότονη καὶ πληκτικὴ. Γι' αὐτὸ αὐτὲς ποὺ ἐμειναν καὶ ἐδοθήσαν τοὺς ἀντρες τους νὰ δημιουργηθοῦν, εἶναι ἀξίες κάθε ἐπαίνου. Ἡ μόνη ἀνταμοιβή τους εἶναι τὰ παιδιὰ τους ποὺ μὲ τὸν μόχθο τους

τά σπούδασαν ή τά άποκατέστησαν σ' έπιχειρήσεις.

Πολλοί κατηγορούν τούς πρωτοπόρους πού άρχισαν τά Κάφης στην Αυστραλία καί πολλοί προσπαθούν νά ξεφύγουν άπ' αυτές τίς δουλειές καί όσοι έχουν κάποια μόρφωση τό κατορθώνουν, αλλά οι περισσότεροι «ψήνονται στη στόφα» μαγειρεύοντας στά κάφης, όπως λένε οι έδώ Έλληνες.

Σέ πολλά μικρά χωριά πού βρίσκονται 3 — 4 οικογένειες, μόνοι τους προσπαθούν νά δώσουν λίγη χαρά, λίγη ευθυμία στη ζωή τους. Κάποτε πήγα σ' ένα χωριό. Μόλις μπήκα μέσα σ' ένα μαγαζί, μου λέει ο μάγειρος: «Τ' άκουσες; ο Θωδωρής στ' άλλο μαγαζί παντρεύεται». Τό τί είχε συμβεί κάποιος άπό τούς χωριανούς έβαλε άγγελία σέ ελληνική έφημερίδα ότι ο Θωδωρής θέλει γυναίκα. Τά γράμματα άρχισαν νά έρχονται, ως καί άπό την Καλαμάτα! Χωρίς νά θέλει ο Θωδωρής, στό τέλος τόν παντρεύσαμε! Για έξη μήνες διήρκεσε ή συζήτηση μέ τά γράμματα πού έλαβε ο Θωδωρής καί ξεχάσανε όλοι την μοναξιά τους για λίγο.

Μιά νεοφερμένη κάποτε μου είπε ότι τό κουσέλι πού γίνεται στην Αυστραλία είναι πρωτοφανές. Έρχομαι νά τό πιστεώσω. Αλλά όταν ζεις σέ μοναξιά αυτό πού ζητάς είναι νά μάθεις νέα — ελληνικά νέα. Έτσι κάθε Έλληνας στά χωριά ζει μέ τά... νέα — τό κουτσομπολιό — τών άλλων Έλλήνων στό πιό κοντινό χωριό. Κουτσομπολιό μέν, αλλά ζωή για πολλές Έλληνίδες πού ζούν στην Αυστραλία, αλλά ή σκέψη τους είναι πάντοτε μακριά στην μακρινή τους γαλάζια πατρίδα, στό νησί τους ή χωριό τους.

Οι νέοι μετανάστες πού έρχονται κατά χιλιάδες, έχουν όπωσδήποτε περισσότερα προσόντα άπό τούς παλαιούς καί θεωρούν τούς παλαιούς κατώτερους των. Οι παλαιοί πάλι, άπό πείρα της ζωής των στην Αυστραλία, προσπαθούν νά ύποδείξουν στούς νέους τί πρέπει νά κάνουν. Έτσι έχει δημιουργηθεί κάποια διάσταση μεταξύ των. Κρίμα. Πρέπει πάντως, νά τονισθεί ότι είναι λάθος καί άδικο οι νέοι νά κατηγορούν τούς παλαιούς έπειδή οι δεύτεροι παρέμειναν στά Κάφης. Τότε πού ήλθαν οι παλαιοί δέν βρήκαν τίποτε στην Αυστραλία καί άπό τό τίποτα έδημιούργησαν άρκετά. Οι νέοι έρχόμενοι τώρα βρίσκουν κάπου ν' άκουμπήσουν κι άν είναι ικανώτεροι άς τό δείξουν. Ευχομαι νά προχωρήσουν καί νά δημιουργήσουν περισσότερα άπό τούς παλαιούς.

Τό μέλλον τών Έλλήνων στην Αυστραλία είναι ευόωνο. Όσοι έχουν όρεξη νά έργασθούν έχουν ευκαιρία νά επιτύχουν. Η Αυστραλία είναι χώρα πού μόλις τώρα άναπτύσσεται.

Τό μεγαλύτερο πρόβλημα πού αντιμετωπίζουν οι γονείς είναι ή διατήρηση κάτι τού ελληνικού στα παιδιά τους. Η άπορρόφηση τού περιβάλλοντος είναι τόσο έντονη ώστε ή δεύτερη γενεά τών γεννημένων στην Αυστραλία, θά άφομοιωθεί ολοσχερώς. Η μόνη έλπίδα είναι ή έκκλησία. Αλλά ή έκκλησία πρέπει νά προσανατολισθεί στις σημερινές συνθήκες γιατί τά αύστραλογεννημένα παι-

διά πηγαίνουν στην έκκλησία καί δέν καταλαβαίνουν τίποτε καί γι' αυτό σιγά - σιγά ξεφεύγουν καί πηγαίνουν στην άγγλικανική έκκλησία. Νομίζω ότι είναι καιρός ή Θεία Λειτουργία νά γίνεται άν όχι όλη, τουλάχιστον ή μισή στ' άγγλικά καί στίς πόλεις πού υπάρχουν δυό - τρεις έκκλησίες ή μία μπορεί νά λειτουργεί άποκλειστικά στ' άγγλικά για τά αύστραλογεννημένα έλληνόπουλα. Έτσι κάτι μπορεί νά τούς μείνει τό ελληνικό.

Κάποτε ήμουν σ' ένα χωριό την Ν.Ν.Ο. Όπως άφίνα τό φίλο μου τό ρωμηό είδα άπέναντι άπό τό μαγαζί του τό όνομα «Περικλής Μανούσου» αντί-

Ο ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ

πρόσωπος 'Ασφαλιστικής 'Εταιρείας. «Βλέπω έχεις κι' άλλο ρωμηό έδώ», γύρισα καί είπα στό φίλο μου. «Μπά μόνο τ' όνομα έχει μείνει» μου άπάντησε. Ο Περικλής Μανούσου πού ύπάρχει είναι τρίτη γενεά αύστραλογεννημένος. Κι' αυτός ο ίδιος δέν ήξερε πώς τ' όνομά του ήταν ελληνικό, έως ότου ο φίλος μου τού τό είπε. Έθεώρει καί θεωρεί τόν έαυτό του Αύστραλό καί είναι όπαδός της άγγλικανικής έκκλησίας. Αυτό τό συναντά κανείς συχνά, γι' αυτό είναι άνάγκη ή ελληνική λειτουργία νά γίνεται στ' άγγλικά κι' έτσι ίσως οι νέοι βλαστοί άν δέν μαθαίνουν τίποτε άλλο, τουλάχιστον θά θυμούνται πάντοτε ότι είναι ελληνικής καταγωγής καί χριστιανοί όρθόδοξοι. Τό θέμα είναι σοβαρώτατο καί πρέπει νά άσχοληθούν μ' αυτό οι άρμόδιοι της ελληνικής έκκλησίας. Στην 'Αμερική έχουν ιδρυθεί καί πολλά σχολεία τά όποία συντελούν στην διατήρηση τών ελληνικών εθίμων μεταξύ τών νέων άν καί οι Έλληνες εκεί είναι περισσότεροι. Έδώ οι Έλληνες είναι όλιγώτεροι καί τό χειρότερο είναι σκορπισμένοι σ' όλη την άπέραντη τούτη χώρα.

Είναι άδύνατον νά δώσει κανείς λεπτομερή καί έξονυχιστική περιγραφή για τούς Έλληνες της Αυστραλίας. Χρειάζονται χρόνια για νά συγκε-

τρῶσει ἄρκετές πληροφορίες νά κάνει ἔρευνες, νά βρεῖ πολλά ἀφθονα στοιχεῖα.

Τέλος, οἱ Ἕλληνες τῆς Αὐστραλίας ζοῦν σέ μιὰ χώρα ποῦ ξέρουν πῶς τοὺς θέλει καὶ τοὺς παρέχει κάθε δυνατότητα προόδου, κι' ἔτσι βοηθώντας τοὺς ἑαυτοὺς των, συντελοῦν καὶ σέ μιὰ πιὸ μεγάλη καὶ ἀνώτερη προσπάθεια, στὴν ἐξέλιξη καὶ ἀνάπτυξη τῆς θετῆς τους πατρίδας, τῆς Αὐστραλίας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΓΑΛΑΝΗΣ

Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸν «ΚΡΙΚΟ» τοῦ Λονδίνου, Τεύχος 79 — 80, Ἰουλίου — Αὐγούστου 1957

Δημήτρης Γ. Γαλάνης

Γνωστός στ' αὐστραλέζικο κοινὸ ως Τζαίμης Γαλάνης, γεννήθηκε στο Σίδνεϋ το 1910, προερχόμενος ἀπὸ μία ἀπὸ τις παλαιότερες ἐλληνικὲς οἰκογένειες τῆς Αὐστραλίας. Πέντε ἐτῶν τον πήγαν οἱ γονεῖς του με τ' ἀδελφία του στὴν Ελλάδα, στα Κύθηρα, ὅπου πήγε σ' ἐλληνικὸ σχολεῖο μόνον γιὰ ἐννέα χρόνια καὶ ἀκολούθως ἐπέστρεψε στὴν Αὐστραλία. Στὰ πρῶτα χρόνια τῆς νεανικῆς του ἡλικίας ἐργάστηκε στὶς συνηθισμένες ἐλληνικὲς δουλειές

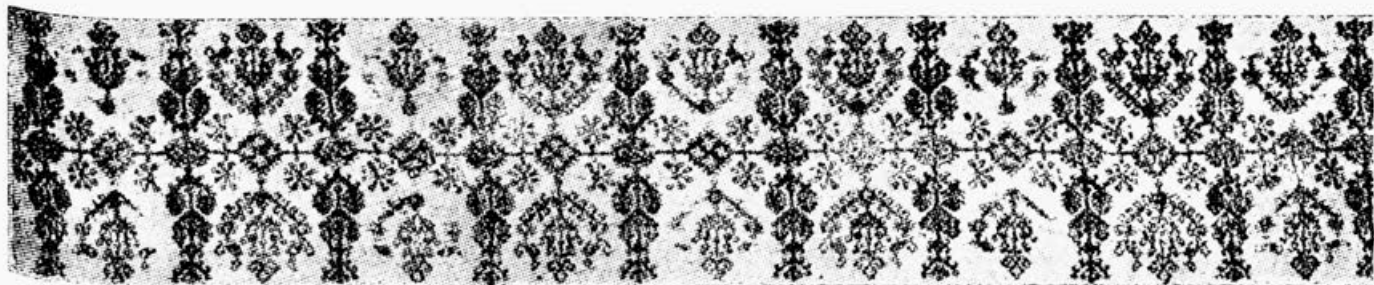
καὶ με τὴν οικονομικὴ κρίση τοῦ 1931 «βγήκε κυριολεκτικὰ στὸν δρόμο». Ἀργότερα προσελήφθη διερμηνέας στὴν Εταιρεία «Ὅριεντ Λάιν» καὶ τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ταξιδέψει πάλι στὴν Ελλάδα καὶ Εὐρώπη. Εἰςκαταστάθηκε με τ' ἀδελφία του στο Νιούκαστλ, Ν.Ν.Ο., ἔμπορος καὶ εἰσαγωγεὺς ἐλληνικῶν προϊόντων. Γράφει ἀπὸ το 1935 στ' ἀγγλικά καὶ ἔχει δημοσιεύσει πολλὰς ἱστορίες καὶ ἄρθρα, πάντοτε μ' ἐλληνικά θέματα, σ' ἀγγλικά περιοδικά. Ἀκόμη ἐδημοσιεύθησαν καὶ στὸν «Κρίκο» μερικὲς ἱστορίες του στα ἐλληνικά ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν Ἑλλήνων στα χωριὰ τῆς Αὐστραλίας, τοὺς οὗς ὡς παραγγελιοδόχος τῆς Εταιρείας του, ἐπισκεπτόταν πολὺ συχνά. Υπηρετῆσε πέντε χρόνια στὸν αὐστραλιανὸ στρατὸ στα νησιά τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἔχει μιὰ ἀνέκδοτη συλλογὴ διηγημάτων ἀπ' τὴν στρατιωτικὴ ζωὴ τοῦ στ' ἀγγλικά.

Σημείωση:

Ὁ «Τζαίμης» πέθανε το 1970. Ἀργότερα πέθαναν καὶ τὰ δύο τοῦ ἀδελφία Παναγιώτης καὶ Σπύρος ἐκεῖ στὴν Αὐστραλία.

Ὅσοι τον γνώρισαν θα τον θυμούνται με νοσταλγία. Κι ὅσοι τον διαβάζουν, θα ἐκτιμῶν τὴν ἀγνότητα τῆς γραφῆς του καὶ τὴ βαθειὰ του ἀγάπη γιὰ τὰ Κύθηρα.

• Η πειρατεία καὶ τὰ Κύθηρα

Πολλά, πάρα πολλά, τὰ ὅσα ἐκ τῆς πειρατείας, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, δεινὰ ὑπέφεραν τὰ Κύθηρα.

Δεινὰ, φοβερά καὶ τρομερά.

Ὅπως πολλά — ἐπίσης φοβερά καὶ τρομερά — ὑπέφεραν καὶ τὰ ἄλλα νησιά τοῦ ὅλου Ἑλλαδικοῦ χώρου. Ὅλα.

Ἄλλα περισσότερο, τραγικώτερον, ἄλλα ὀλιγώτερον.

Ἡ πειρατεία ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἶχεν ἀποβῆ μάστιγξ, ὅχι δὲ μόνον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Πελάγη, κυρίως δὲ εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἀλλὰ καὶ πέραν τούτων εἰς ὅλην — χωρὶς ὑπερβολὴν — τὴν Μεσόγειον, κυριώτερον δὲ πάντως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Διὰ τὰ τῆς ἐν γένει δράσεως τῶν πειρατῶν, θὰ περιορισθούμεν εἰς ὀλίγα. Τόσον γενικῶς, ὅσον ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὰ Κύθηρα.

Τὸ θέμα ἄλλωστε αὐτὸ εἶναι ἐκτεταμένον.

Διεξοδικῇ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν καὶ ἀνάπτυξιν θ' ἀπέβαινε, κατὰ φυσικὸν λόγον, πολὺ μακρά, ἐν ᾧ, ἐξ ἄλλου, αὕτη καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως, τῆς, ἐν προκειμένῳ, ἀρθρογραφίας μας θὰ πρέπει νὰ εἶναι περιωρισμένη.

Πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι οἱ ἐπὶ τοῦ ὅλου θέματος αὐτοῦ τῆς ἐν τῷ Γεωγραφικῷ μας χώρῳ πειρατείας ἐρευνῆται, μελετῆται, συγγραφεῖς. Καὶ καθηγηταὶ Πανεπιστημίων.

Τόσον ἡμέτεροι, ὅσον καὶ ξένοι, ἐγκύψαντες καὶ σπουδαῖα ἔργα συγγράψαντες.

Ἐξ αὐτῶν, ἄλλοι μὲν μὲ μόνον θέμα τὰ τῆς — καθ' ὠρισμένας ἐποχάς — πειρατείας, ὡς λ.χ. — Οἱ Διονύσιος Ζακυνθινὸς καὶ Στέφανος Ἡμελος, Καθηγηταὶ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οἱ Ι.Κ. Βασδραβέλλης, Τρύφων Κωνσταντινίδης, Σπυρίδων Ἀργυρὸς κ.ά.

Ὡς ἐπίσης μὲ σπουδαίας ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ μελέτας οἱ Χέλανε Ἀχρεοσίλλερ, Ὁττο Ἑσκ καὶ ὁ Μπέρ Ράντολφ (τοῦ τελευταίου δὲ τούτου, σημειωτέον, εἶναι ἐκδόσις τοῦ ἐτους 1687).

Ἄλλοι δὲ μὲ τὸ θέμα αὐτὸ συσχετικῶς ἐν γενικωτέρᾳ, ἱστορικῇ συγγραφῇ των, ὡς λ.χ. ὁ Ἀπόστολος Δασκαλάκης, οἱ Πανεπιστημιακοὶ Καθηγηταὶ Ἀπόστολος Βακαλόπουλος, Σ. Κουγιάς, Γ. Μέγας, Δ. Κουκουλές. Ὡς καὶ ἄλλοι.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα δὲ αὐτὸ τῆς πειρατείας, σημειωτέον ὅτι ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαι εἶναι καὶ αἱ σχετικαὶ τοπικαὶ ἱστορίαι διαφόρων νήσων — ἀξιόλογοι ὅλαι — καὶ ἰδίᾳ τῶν Κυκλάδων, ἐνθα

πολλά τὰ χαρακτηριστικὰ περὶ πειρατείας ἱστοροῦνται.

— Α —

Πολλοὶ οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ πειρατεία εἶναι φαινόμενον — κατάστασις τῶν Χρόνων τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῶν τῆς Τουρκοκρατίας.

Πλάνη.

Ἀνεφάνη πολὺ πρό τούτων.

Καὶ δὴ, κατ' ἀρχὴν κατὰ τοὺς Χρόνους — τὸν 7 μ.Χ. αἰῶνα — τῆς ἐξαπλώσεως τῶν Ἀράβων.

Κατάστασις δηλαδὴ ὑπ' αὐτῶν ἀναπτυχθεῖσα καὶ συστηματικῶς ὁργανωθείσα, ἐν μεγάλῃ δὲ ἐξάρσει ἀπὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν τῷ 826 μ.Χ. καταλήψεως τῆς Κρήτης.

Ἐκ τῆς Κρήτης — ὡς γνωστὸν — ἐξεδιώχθησαν τελικῶς οἱ Ἀράβες τῷ 961 μ.Χ. ἐπὶ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ τοῦ Η'.

Καὶ ἐπεκράτησε μὲν περίοδος μετριασμοῦ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐκράτησεν ἐπὶ πολὺ. Ἐπῆλθε μετ' ὀλίγον καιρὸν πάλιν ἐμφάνισις τῆς πειρατείας καὶ μάλιστα ἐν ἐξάρσει.

Ἐν τῷ μεταξύ προστεθῆσαν καὶ ἄλλοι ἐπιδρομικοὶ πειραταὶ φοβεροὶ, ἀπὸ τὰ — πέραν τῆς Αἰγύπτου — ὅρεια Μεσογειακὰ παράλια τῆς Ἀφρικής, θηριώδεις, αἰμοσταγεῖς, οἱ Ἀλτζερίνοι, οἱ Ἀγαρηνοὶ, οἱ Σαρακηνοὶ, οἱ Μπαρμπαρέζοι, κλπ. — Μουσουλμάνοι ὅλοι.

Ἀργότερον δὲ προστεθῆσαν καὶ οἱ Τούρκοι, φοβεροὶ καὶ αὐτοὶ ἢ μᾶλλον φοβερώτεροι.

Ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων, ἰδίᾳ δὲ τῶν νήσων, εἶχε γίνῃ μαρτυρικὴ — ἐν φόβῳ, ἀγωνίᾳ καὶ τρόμῳ.

Ληλῃσασίαι, δηώσεις, σφαγαί, ἀπαγωγαὶ τῶν κατοίκων εἰς τὰ διάφορα σκλαβοπάζαρα (Κωνσταντινούπολις. «Μπαρμπαριά»).

Αἱ Κυκλάδες, αἱ Βόρειοι καὶ Νότιοι Σποράδες ἦσαν ἢ κατ' ἐξοχὴν πρόσφορος λεία των. Δὲν ὑστέρησαν καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου Πελάγους, ἰδίως δὲ τὰ κακόμοιρα τὰ Κύθηρα.

Μετὰ δὲ τὴν ἐναρξιν τῶν Σταυροφοριῶν ἐπεδεδιωνόθη ἡ ἐκ τῆς πειρατείας δραματικὴ κατάστασις, καθότι εἰς αὐτὴν συνετέλεσε καὶ ἡ ἐν τῷ μεταξύ ἐξασθένησις τῆς ναυτικῆς ἰσχύος τοῦ Βυζαντίου, ἐξ ἧς αἰτίας ἐπῆλθεν ἀποχαλίνωσις τῶν πειρατῶν.

Τόσον καὶ πρό τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων (Σταυροφύων) καταλήψεως τῷ 1204 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον καὶ μετὰ τὴν τῷ 1261 ἀποκατάστασιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ πειραταὶ εἶχον καταστῆ κύριοι σχεδὸν ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς θα-

λασσίας περιοχής της Μεσογείου «θύοντες καὶ ἀπολύοντες».

Ἄλλ' ἤδη, ἐπὶ πλέον τῶν Μουσουλμάνων πειρατῶν, προσετέθησαν καὶ Χριστιανοὶ τῶν Σταυροφοριῶν.

Τὸ δέ, ἐν προκειμένῳ, ὡς πρὸς αὐτοὺς, ἀξιοπεριέργον, εἶναι ὅτι αὐτοὶ ἐκαλύπτοντο καὶ ὡς δρώντες καὶ κατὰ τῶν Μουσουλμάνων, δι' ὃ καὶ ἐνεφανίζοντο μὲ τὴν παράδοξον ἀντίληψιν ὅτι τάχα ἔχουν διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἰδιότυπον... δόξαν!

Ἡ ἐκ τῆς πειρατείας ὁμως δραματικὴ κατάστασις κατέστη πολὺ χειροτέρα κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1453 ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους, λόγω ἐλλείψεως πλέον πάσης ἐν θαλάσῃ ἀσφαλείας.

Τὰ τότε Ναυτικά Κράτη τῆς Δύσεως (Βενετία, Γένοβα, Ἰσπανία, Γαλλία) εἶχον ἀναλάβει σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς πειρατείας, τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ τῶν Ἀλτζερίνων, Σαρακηνῶν, κλπ., καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότερος ἦτο ὁ Χαϊρεδὶν Βαρβαρόσσας, ὁ ὁποῖος κατάρθωσε νὰ καταστή τὸ μὲν καὶ... Ἀντιβασιλεὺς τῆς Ἀλγερίας καὶ τῆς Τύνιδος, καὶ τὸ δέ, ἀκολουθῶς καὶ Καπετὰν Πασάς (δηλαδὴ Ἀρχιναύαρχος) τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ διάσημος αὐτὸς πειρατὴς — ἐπέδραμε θηριωδῶς κατὰ τῶν νήσων, σφάζων, πυρπολῶν, λεηλατῶν, καταστρέφων τὰ πάντα, καὶ ἀπάγων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τοὺς Χριστιανοὺς κατὰ χιλιάδας εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα.

Κατὰ τὸν PIERRE DAN (Ἱστορία τῆς Μπαρμπανρίας καὶ τῶν κουρσάρων της — Παρίσι 1637) εἰς τὴν Ἀλγερίαν εὐρίσκοντο κατὰ τὸ ἔτος 1637 περὶ τοὺς 25.000 (εἴκοσι πέντε χιλιάδες) Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν πολλοὶ χιλιάδες Ἕλληνες.

Σημειωτέον ὅτι ἐκ μόνης τῆς νήσου Αἰγίνης, εἶναι ἱστορικῶς θεβαιωμένον, κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1537 — 1538 ὁ Χαϊρεδὶν Βαρβαρόσσας ἤρπασε — ἀπήγαγε 6.000 (ἕξ χιλιάδες).

Κατὰ δὲ τὴν τῷ 1537 ἐπιδρομὴν του εἰς τὰ Κύθηρα ὁ Βαρβαρόσσας — ὅτε, ὡς γνωστὸν, κατεστράφη, ἡ πρωτεύουσα τῆς Νήσου, Ἅγιος Δημήτριος (ἤδη Παλιόχωρα, σωρὸς ἐρείπιων) — ἀπήγαγε 7.000 — (ἑπτὰ χιλιάδας).

— B —

Ἄλλ' ἡ πειρατεία ἀπαντάται — ἀνέκαθεν δέ — καὶ εἰς ἄλλας θαλάσσας, ὡς λ.χ. εἰς τὰς Ἀντίλλας, τὰς τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, διεξαγομένη ἰδίως κατὰ τῶν Ἰσπανῶν.

Κατ' ἐξοχὴν δὲ ἤκμασε καὶ ἔδρασεν αὐτὴ εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Κίνας καὶ περὶ τῆς ὁποίας πολλὰ, καὶ θρυλικά, ἔχουν γραφῇ.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ μία διευκρίνισις: παραλλήλως πρὸς τοὺς πειρατὰς, ὑπάρχουν (δηλαδὴ ὑπῆρχον) δρώντες καὶ οἱ κουρσάροι. Καὶ παρ' ὅλον ὅτι κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν οὗτοι — καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ — θεωροῦνται ταυτοσημοί, εἰς τὴν πραγματικότητά ὑπάρχει μία οὐσιώδης εἰδοποιὸς μεταξὺ τῶν διαφορᾶ. Καὶ δὴ:

Κουρσάροι καλοῦνται (ἦσαν) κυρίως οἱ ἐν τῇ Ὑπηρεσίᾳ Δυνάμεως τινος εὐρισκόμενοι καὶ διεξάγοντες πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις εἴτε ἄλλως κατ' ἐντολήν, εἴτε καθ' ὑποστήριξιν εἴτε κατ' ἀνοχὴν ἢ σιωπηρὰν παρῶθσιν ἢ ἐγκρισιν, πρὸς ὄφελος καὶ αὐτῆς.

Ἐν ᾧ πειραταὶ εἶναι οἱ δι' ἰδίων αὐτῶν ὀφελος μετερχόμενοι τὸ πειρατικὸν τῶν ἔργων.

Ὅμως, παρὰ ταῦτα, συζητήσιμος ἀποβαίνει ἡ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ἐπιδρομῶν διαφορά, διότι συχνάκις οἱ κουρσάροι μετὰ τὴν λήξιν τῶν πολέμων (εἰς τὰς ὁποίας ἐλάβαν μέρος) μετεβάλλοντο εἰς πειρατὰς, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως συνέβαινε.

Διὰ τοὺς, κατὰ καιροὺς, κουρσάρους ἔχουν ἱστορηθῇ πολλὰ. Ἐχρησίμευσαν δὲ πολλάκις ὡς θασικά στελέχη τῆς ναυτικῆς ἰσχύος τῶν χωρῶν τῶν.

Χαρακτηριστικὸς ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἀπαρχὴ — τῷ ὄντι — τοῦ ἰσχυροῦ Ἀγγλικοῦ Ναυτικοῦ ἀνατρέχει εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν κουρσάρων, καθ' ἣν ἀνεφάνησαν, ἠγωνίσθησαν, ἐπολέμησαν καὶ ἐσφυρηλατήθησαν οἱ δεξιῶτατοι τῶν Ναυάρχων τοῦ Ἑρρίκου Η' καὶ τῆς περιωνύμου ἐκείνης σπουδαίας Βασιλείας τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ Α'.

Οἱ διάσημοι Ναύαρχοι JOHN HAWKINS καὶ SIR FRANCIS DRAKE, ὡς κουρσάροι εἶχον ἀρχίσει τὸ στάδιόν των. (Σημ. πολλὰ, πολυδιήγητα καὶ ἐνδιαφέροντα τὰ κατὰ SIR FRANCIS DRAKE, ἀλλὰ ἐκφεύγουν τοῦ παρόντος).

— Γ —

Εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω γενομένης σκιαγραφήσεως τῶν τῆς πειρατείας πρὲπει ν' ἀναφερθῇ καὶ ἓνα γεγονός, δι' ὃπερ ὁμως, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι ἱστορικὸν καὶ ἀξιωματικόν, τὰ περὶ αὐτοῦ σωζόμενα ἱστορικὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι πολλὰ.

Θὰ ὑπῆρχον πολλὰ, ἐάν δὲν εἶχε καταστραφῇ, ἐάν δὲν εἶχε πυρπολυθῇ καὶ κατ' ἡ περίφημος Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τὸ ἱστορικῶς θεβαιωμένον καὶ ἀξιωματικόν ὡς γεγονός εἶναι ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἀρχαιότητα ὑπῆρχε πειρατεία.

Πολλοί, ἴσως, οἱ μὴ περὶ αὐτῆς γνωρίζοντες, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ συναφῶς διαπορούντες.

Ὅμως ὑπῆρχε, ὡς προκύπτει καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ἔστω, λεγομένων (σωζομένων) τῶν Θουκυδίδου (470 — 396 π.Χ.), Ἡροδότου (484 — 410 π.Χ.), Ξενοφώντος (434 — 355 π.Χ.), Πλουτάρχου (46 — 127 μ.Χ.), Ἰσοκράτους (436 — 338 π.Χ.).

Τὸ δὲ ἀξιοπεριέργον εἶναι ὅτι εἰς τοὺς πειρατὰς αὐτοὺς, προσεδίδετο καὶ κάποια «δόξα», ὡς συγκεκριμένως ἀναφέρουν τόσοσιν ὁ Θουκυδίδης, ὅσον καὶ ὁ Πλούταρχος.

Οὕτω:

α) ὁ Θουκυδίδης: «... οἱ γὰρ Ἕλληνες τὸ πάλα καὶ τῶν Βαρβάρων, οἱ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ παρθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιούσθαι ναυσὶν ἢ ἀπ' ἀλλήλους, ἐτρέποντο πρὸς ληστείαν... οὐκ ἔχοντος πῶ αἰσχύνῃν τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δὲ τι καὶ δόξης μᾶλλον...».

β) ὁ Πλούταρχος:

«ἤδη δὲ καὶ χρημασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέδαινον εἰς τὰ ληστικά καὶ μετεῖχον, ὥς καὶ δόξαν τινα καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος...»

Μία ἐδῶ παρένθεσις: ὑπενθυμίζεται ὅτι περιέργως αὕτη ἡ περὶ δόξης τῶν πειρατῶν ἀντίληψις ἀπαντάται εἰς τὸν Μεσαίωνα καὶ ἰδίᾳ διὰ τοὺς Χριστιανοὺς πειρατάς.

Συναφῶς μάλιστα ὁ Ἰησουΐτης P. SAUGER ἐν εἰδικῇ ἱστορικῇ του μελέτῃ, ἐκφράζεται θαυμάζει τὸ θάρρος, τὴν τόλμην (τὴν γενναϊότητα) καὶ τὰ σωματικά προτερήματα αὐτῶν...

Διὰ τὴν, κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα, ἀσκουμένην πειρατείαν ὁμιλοῦν καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἰσοκράτης.

Ἀναφέρονται δὲ μάλιστα καὶ ὠρισμένα συγκεκριμένα ὀνόματα πειρατῶν, ὥς λ.χ. ὁ Μιλήσιος Θεόπομπος, ὁ Ἀριστόνικος (ὁ καὶ Τύραννος Μηθύμνης γενόμενος).

Ὁ Ἰσοκράτης, εἰδικώτερον, ἀναφέρει εἰς τὸν περίφημον ἀφθάστου «κάλλους» «Πανηγυρικόν» του, ὅτι ἡ θάλασσα (περὶ τὸ 380 π.Χ.) κυριαρχεῖται ὑπὸ πειρατῶν, τοὺς ὁποίους μάλιστα «καταποντιστάς» ὀνομάζει.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει διὰ τὸν Διονύσιον τὸν Φωκαεῶ, ὅστις καταλαβὼν τρεῖς ναῦς τῶν Περσῶν δὲν ἐπλευσεν εἰς Φώκαιαν, ἀλλ' εἰς Φοινίκην, ὅπου βυθίσας πολλὰ ἐμπορικά πλοῖα καὶ πολλὰ χρήματα συναθροίσας, κατηυθύνθη, εἰς τὴν Σικελίαν ἀφ' ἧς ὁρμόμενος ἐξήσκει πειρατείαν, οὐχὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ κατὰ τῶν Καρχηδονίων καὶ τῶν Τυρρηνῶν.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ἐπίσης καὶ διὰ τὸν Μιλήσιον Ἰστιαῖον, ὅτι εἶχεν ἐγκατασταθεῖ περὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἐξήσκει τὴν πειρατείαν συλλαμβάνων «... τὰς ἐκ τοῦ «Πόντου ἐκπλεούσας Ἰώνων ὀκάδας...».

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας Ἑλληνιστικούς καὶ Ἑλληνο — Ρωμαϊκοὺς Χρόνους ἡ πειρατεία προσέλαβε τεραστίας διαστάσεις, κατελύθη δὲ τελικῶς (τὸ 64 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ Πομπηίου (ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος).

Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοὺς ἐτι τοὺς Μινωϊκοὺς Χρόνους συστηματικῇ διηνηργεῖτο πειρατεία εἰς ὅλον τὸν γύρω θαλάσσιον χώρον — ὅχι δὲ μόνον εἰς τὸ Αἰγαῖον — καὶ τὴν ὁποίαν ἐξόντωσε καὶ τελικῶς κατέλυσε ὁ Μίνως, θαλασσοκρατήσας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείᾳ.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα πειρατείας ἐμπεριστατωμένοι καὶ σπουδαῖαι εἶναι αἱ μελέται τῶν — μεταξύ ἄλλων — FERNAND BRANDEL καὶ ERICH ZIEBARTH.

— Δ —

Τὸ καθ' ἑαυτὸ θέμα τοῦ παρόντος ἀρθρου μας εἶναι, θεβαίως — ἐπαναλαμβάνομεν — ἡ δι' ὀλίγων ἀναφορὰ ὥς πρὸς τὰ ἐκ τῆς πειρατείας δεινὰ, ἐξ ὧν καὶ τὰ Κύθηρα κατὰ καιροὺς ὑπέφεραν.

Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ἐκτεταμένον.

Ἄλλ' εἰς ὀλίγα μόνον ἐπ' αὐτοῦ θὰ περιορισθούμεν.

Προέχει ὁμως μία ἐξήγησις.

Ἐξήγησις καθ' ἡμᾶς ἀναγκαία, ἐπιβεβλημένη, διὰ νὰ προληφθῇ μία παρατήρησις, μία ἀντιπαράτηρησις.

Καθ' ὑποφορὰν, ὅθεν, ἡ ἐξήγησις.

Ἡ «παρατήρησις» δηλαδὴ κατὰ πόσον, τὰ περὶ τῆς πειρατείας ἐν γένει ἀνωτέρω ἀναφερόμενα καὶ ἐκτιθέμενα, ἔχουν ἐν προκειμένῳ, θέσιν κατὰ πόσον δηλαδὴ θὰ θεωροῦνται ὡς «ἐντὸς θέματος».

Κατὰ τὴν γνώμην μας, τούναντίον, ἐπέχουν θέσιν διότι, παρὰ τὴν μὴ μέ τὰ τῶν Κυθέρων ἀμεσωτάτην σχέσιν τῶν, ἔχουν ὅπωςδῆποτε τοιαύτην ἔμμεσον, ἀφ' οὗ, ἐκ τῆς ἐν τῇ τριγύρῳ ἐκεῖ θαλασσίας περιοχῇ (Αἰγαίου, Ἰονίου καὶ Κρητικοῦ Πελάγους, ὡς καὶ περαιτέρω ἐν τῇ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου) ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς, ἀσκουμένης πειρατείας, τὰ Κύθηρα, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἀκραίας γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, δὲν ἐξέφυγον τοῦ κύκλου τῶν θυμάτων τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἦτο δυνατόν, ὑπὸ τὰς κρατούσας τότε συνθήκας, νὰ ἐκφύγουν.

Ἐφ' ὃ διὰ τὴν κατανόησιν καὶ συνεκτίμησιν τῆς, ἐκ τῆς πειρατείας ὡς πρὸς τὰ Κύθηρα, προκληθείσης καὶ δημιουργηθείσης καταστάσεως, πλεον ἡ συγγνωστὴ ἀποβαίνει ἡ, περὶ τῆς, ἐν γένει, ἐν τῷ προκειμένῳ θαλασσίᾳ περιοχῇ, δράσεως τῶν πειρατῶν, ἀναφορὰ καὶ περιγραφὴ.

Τὰ δὲ σχετικὰ στοιχεῖα αὐτῆς — ἐν ὀλίγοις ὡδε παρατιθέμενα — θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῶν ὡς «προλεγόμενα», ὡς «ἱστορικῶς κατατοπιστικά», ἐν σχέσει μὲ τὴν κατὰ περιόδους ἐμφάνισιν καὶ δράσιν τῶν πειρατῶν.

«Ἐμφάνισιν καὶ δράσιν» ἐν, κατὰ συνειρμὸν σχέσει μὲ τὴν, ἀπὸ τὰ πρῶτα ἤδη ἐν τῷ Φυσικῷ Κόσμῳ, ἀπὸ καταβολῆς «... βήματα» τοῦ ἀνθρώπου — περὶ ὧν ὁ θαυμαστός Ντουράντ σκιαγραφεῖ εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος» περισπούδαστον πολυτομον ἔργον του — ἀνησυχίαν του, ἀφ' ἧς στιγμῆς ΚΑΙ εἰς τὴν θάλασσαν ἐπέτυχεν νὰ διακινηθῇ καὶ ἀφ' ἧς κατὰ δύναμιν, καὶ νὰ τὴν τιθασσεύσῃ κατάρθρωσε.

Διὸ καὶ ἡ γενομένη ἐξιστορησις, ὅχι μόνον δὲν εἶναι πρὸς τὸ θέμα μας ξένη, ἀλλ' ἀντιθέτως καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ εἰσαγωγικὴ εἶναι, ἀφ' οὗ καὶ ἐπὶ τοῦ «Στάτους» αὐτοῦ τῆς πειρατείας, ὡς εἰδικῆς μέχρι καὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος «καταστάσεως» ἐνημερωτικὴ εἶναι.

«Καταστάσεως δὲ, ἐξ ἧς τὰ Κύθηρα, ἐν ὅψει τῆς ἀκραίας καὶ ἰδιαζούσης γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, ἀναποφεύκτως θὰ περιέπιπτεν ἐν τῇ δίνῃ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν καὶ θὰ ὑφίστατο τὰ ἐξ αὐτῶν φοβερά δεινὰ.

Ἡ, ὡς πρὸς τὸ θέμα μας αὐτὸ μέχρι καὶ τάνυν, διασωζομένη Λαϊκὴ Παράδοσις — ὅσονδῆποτε καὶ τυχὸν διὰ μέσου τοῦ διαδραμόντος μακροῦ χρόνου, κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον (διὰ πολλοὺς δὲ λόγους, περὶ ὧν οὐκ ὡδε) ἐν τισι ἐξασθενήσασα — ἐναργὴ πάντως παρέχει εἰκόνα τῆς ὅλης ἐκ τῆς πειρατείας, ἣν ἐξῆσε ἡ Νῆσος, τραγωδίας.

Ἡ μνήμη τοῦ Λαοῦ διατηρεῖ πολλὰ σχετικὰ τραγικά περιστατικά. Ἀπ' αὐτὰ, σημαντικά καὶ χαρακτηριστικά, πολλὰ, ἔχει συγκεντρώσει καὶ δημοσιεύσει εἰς τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀπὸ τῆν παλαιὰ καὶ σύγχρονη Κυθηραϊκὴ Ζωὴ» ἀξιόλογον ἐρ-

γασίαν του ὁ Ἰωάννης Παν. Κασσιμάτης.

Ὁρισμένες δὲ μάλιστα περιπτώσεις μνημονεύει καὶ ἑπωνύμως.

Οἱ διάφοροι ποικιλῶν μοι πειραταί, Ἀραβες Ἀλτζερῖνοι, Ἀγαρινοί, Σαρακινοί, Μπαρμπάρ-εζοι, ὡς καὶ Τούρκοι, ἐπὶ αἰῶνας ἐδήωσαν, κατέκαυσαν, κατέσφαξαν, ἐλεηλάτησαν, κατετυράνησαν ὅλα τὰ νησιά καὶ ἰδία τὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Χιλιάδες πολλοὶ τῶν κατοίκων ἀπήχθησαν ἀπ' αὐτά.

Μοῖρα τῶν ὁ ἐξανδραποδισμὸς εἰς τὰ διάφορα σκλαβοπάζαρα, ἰδία τῆς Ἀφρικής.

Τὰ Κύθηρα ἐγνώρισαν τὴν ἰδίαν τραγικὴν τύχην.

Ἡ ἀκραία γεωγραφικὴ θέσις τῆς νήσου, τὰ μέγιστα, προφανῶς, διηυκόλυνε τοὺς πειρατὰς εἰς τὰς κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὰς τῶν.

Φόβος, ἀγωνία καὶ τρόμος ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων.

Δι' ὁ, κατὰ καιροὺς, ἐφευγον ἀπὸ τὴν νήσον κατατρεγμένοι, κατατρομαγμένοι, πανικόβλητοι, ὅσοι εἶχον διαφύγει τὴν ἀπαγωγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμόν, μετακινούμενοι ἄλλου.

Τοῦτ' αὐτὸ, βεβαίως, συνέβαινε καὶ μὲ τὰ ἄλλα νησιά, ἰδία τῶν Κυκλάδων.

Ἐκ τῶν, κατὰ σκληρὰν ἀνάγκην, γενομένων μετακινήσεων αὐτῶν, μεγάλα δημογραφικὰ καὶ ἄλλα προβλήματα, κρίσιμα, ἐδημιουργοῦντο.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα ἐξαίρετως ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ σπουδαία εἰδικὴ μελέτη τοῦ F. W. HASLUK DEPOPULATION IN THE AEGEAN ISLANDS AND THE TURKISH CONQUEST.

Ἐπτά (7) διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐρημώσεις — κατὰ τὴν Λαϊκὴν Παράδοσιν — ὑπέστησαν, ἐγνώρισαν, τὰ Κύθηρα.

Διὰ τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς Λαϊκῆς αὐτῆς παραδόσεως ἑλλείπουν μὲν — ναί — ἱστορικαὶ πηγαί, πλὴν ὅμως, κατὰ γενικὴν, ἐτέρωθεν, παραδοχὴν, ὅχι δὲ μόνον παρ' ἡμῖν καὶ παρὰ τοῖς Ἀλλοδαποῖς, αἱ Λαϊκαὶ παραδόσεις λογιζοῦνται καὶ σεβασταὶ καὶ ὑπαρκταί, ἐφ' ὅσον, βεβαίως, ἀπὸ γενεὰς εἰς γενεάν, ἔχουν διατηρηθῇ ἀμετάλλακτοι καὶ δὲν ἔχουν δηλονότι ὑποστῇ παραμόρφωσιν, παραποιήσιν, παραλλαγὴν καὶ ἔχουν, οὕτω, φθάσει μέχρις ἡμῶν, οἶονε «σφυρηλατημένοι» διὰ μέσου τοῦ μακροῦ, πολλῶν αἰῶνων, χρόνου.

Ὡς πρὸς τὴν Λαϊκὴν Παράδοσιν, δηλαδή, ἰσχύει, κατ' ὁναλογία, ὅτι περίπου ἐν τῇ Σφαίρᾳ τοῦ Αἰγαίου ὡς πρὸς τὸ ἔθιμον, ἐπὶ μακροχρόνιου καὶ ὁμοιομόρφου — ὡς γνωστὸν — ἀσκήσεως καὶ τηρήσεως αὐτοῦ.

Τὸ τοιοῦτον ἔθιμον, ὡς γνωστὸν, ἀποτελεῖ Δίκαιον.

Μάλιστα δέ, εἰς ὠρισμένας εἰδικὰς περιπτώσεις καὶ εἰς ὠρισμένα εἰδικὰ θέματα ὑπερισχύει.

Καὶ ἡ Λαϊκὴ Παράδοσις ἀπὸ γενεὰς εἰς γενεάν, ἐπὶ μακρότατον χρόνον, ἐπὶ αἰῶνας μάλιστα, ἀδιαλείπτως δὲ ὁμοιομόρφως, πρὸς δὲ μάλιστα καὶ εὐλαδῶς, πιστῶς, τηρουμένη καὶ συνεχιζομένη, ἀποτελεῖ — καὶ διὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς Λαογραφίας — πηγὴν Ἱστορικὴν.

Πάντως, καὶ τὴν ἐπὶ αἰῶνας κρατήσαν, ἱστορικῶς καλουμένην «Σκοτεινὴν Ἐποχὴν» καὶ τὰ Κύθηρα ἐγνώρισαν, ὡς ἐπίσης καὶ πολλὰ τῆς Ἑλλά-

δος περιοχαί.

Ἐπτά (7) λοιπὸν αἱ ἐρημώσεις τῶν Κυθέρων. εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὸν. Τὸ πιθανότερον εἶναι νὰ μὴ, μὲ παντελὴ δηλαδή ἐρημωσιν ἢ ἐν μέρει, δὲν

Κατὰ πόσον αὐταὶ ὑπῆρξαν ὁλοκληρωτικαὶ ἢ εἶχον διαφύγει καὶ περισωθῇ ὀλίγοι εἰς ὠρισμένας ἀπομεμακρυσμένας περιοχάς.

Τὰ Συναξάρια τῆς Ἀγίας Ἐλέσσας καὶ τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου παρέχουν κάποια σχετικὴν εἰκόνα.

Ὅπωςδὴποτε μία τῶν ἐρημώσεων αὐτῶν ἦτο ἀσφαλῶς ἡ ἐπελθούσα ἀπὸ τὴν τῷ 1537 ἐπιδρομῇ τοῦ θηριώδους καὶ αἰμοσταγοῦς Χαίρρεδιν Βαρβαρόσσα, καθ' ἣν κατεστράφη καὶ ἀνεσκάφη ἡ «Παλῶχωρα» (δηλαδή ὁ Ἅγιος Δημήτριος) καὶ ἀπῆχθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς νήσου 7.000, (ἐπτὰ χιλιάδες) κάτοικοι.

Ὑπενθυμίζουμε ὅτι τῷ 1687 εὐρίσκοντο εἰς τὸ Ἀλγέριον, εἰς τὰ ἐκεῖ σκλαβοπάζαρα, περί τὰς 25.000, (εἰκοσι πέντε χιλιάδες) Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι διὰ ἐξανδραποδισμόν, ὡς βεβαιοῦται ὑπὸ τοῦ PIERRE DAN ἐν τῷ εἰς τὸ Παρίσι ἐκδοθέντι τῷ 1687 ἔργῳ του, ὑπὸ τὸν τίτλον «HISTOIRE DE BARBARIE ET DE SES CORSAIRES».

Ἐξ αὐτῶν πολλοὶ χιλιάδες ἦσαν Ἕλληνες.

Ὑπενθυμίζεται ἀκόμη ὅτι ὁ Βαρβαρόσσα αὐτὸς εἶχεν ἀρπάξει, εἶχεν ἀπαγάγει ἀπὸ τὴν Αἰγίνα, 6.000 (ἕξ χιλιάδες) κατοίκους τὸν χειμῶνα τοῦ 1537 — 1538.

Ὡς πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ Βαρβαρόσσα ἀπαχθέντας 7.000 (ἐπτὰ χιλιάδας) Κυθηρίους, ὑπενθυμίζεται ὅτι ὑπὸ τινων ἔχει περιέργως ἀμφισβητηθῇ ὁ τραγικὸς αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν 7.000 καὶ ἔχει τούναντίον ἀντιλεχθῇ ὅτι ἐπρόκειτο περί 700 (ἐπτακοσίων) μόνον.

Ἄλλ' οἱ μὲ τὴν περιέργον σπουδαιοφάνειαν κρίνοντες καὶ ἀπαφαινόμενοι δοκησισοφοὶ κύριοι αὐτοὶ λησμονοῦν ὅτι ὁ Βαρβαρόσσα δὲν αἰχμαλώτισε μόνον τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀγίου Δημητρίου (δηλ. τῆς «Παλῶχωρας») ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλης τῆς νήσου (ὅρα καὶ ἀνωτέρω σχετικὰ).

Ἡ Παλῶχωρα, κατὰ τὸ σχετικὸν ἱστορικὸν της, ὑφίστατο ἤδη πρὸ τοῦ 12ου μ.Χ. αἰῶνος, κτισθεῖσα ἐπὶ Διοικήσεως τοῦ εἰς Μονεμβασίας Γ. Παχύ.

Οἱ εἰς μέγα ὕψος σωζόμενοι τοῖχοι οἰκοδομημάτων μαρτυροῦν ὅτι ἐκεῖ εἶχον οἰκοδομηθῇ μεγάλα σημαντικὰ κτίρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν ἀπομείνει τὰ εἰκτὰ λείψανα αὐτῶν, ὡς καὶ 9 (ἐννέα) ἐρείπων ναοί.

Περὶ αὐτῶν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ γράψωμεν καὶ νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν καιρῷ.

Ἐνδιαφέρουσα καὶ ἐμπεριστατωμένη εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Παλῶχωρα — Φρουρικὴ Ἀρχιτεκτονικὴ» μελέτη τοῦ εἰς Ποταμοῦ — Κυθέρων Δημητρίου Κ. Ζαγλανίκη, ἀρχιτέκτονος — Μηχανικοῦ, ἂν καὶ κυρίως ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς ἀπόψεως ἀσχολούμενη, ἀλλὰ, κατὰ καλὴν συγκυρίαν, καὶ ἐπὶ ἄλλων θεμάτων ἀποτέμνη.

Ἐν τῇ νοερᾷ πρὸς τὸ μακρυνὸν παρελθόν — κατὰ τεσσαράμισι αἰῶνας (1537 — 1987), τετρακόσια πενήντα χρόνια εἶναι αὐτά — ἀναδρομὴ διὰ τὴν τραγικὴν Μοῖραν τῆς «Παλῶχωρας», τῆς καταστροφῆς τῆς ὡς καὶ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν κατοίκων τῆς νήσου — 7.000 (ἐπτὰ χιλιάδων) το-

νίζομεν — άπερίγραφτος συνέχει τον άνθρωπον θλίψις, καθώς διασχίζει την Νεκράν Πολιτείαν έν μέσω των έρειπίων της..., εκεί όπου κάποτε έσφυσεν ή ζωή...

Προσφυής, έν τούτω, ό χαρακτηρισμός του τώ 1916 έπισκεφθέντος την Παληόχωραν (Έφόρου τότε Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, μετέπειτα δέ Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκού άμα γενομένου) Γεωργίου Σωτηρίου.

«Αληθινή Μεσαιωνική Νεκρόπολις.

Ή εκ των σκέψεων αυτών μελαγχολία βαρεία, καταθλιπτική...

Συγκλονίζεται του ανθρώπου ή ψυχή...

Ή εκ των έρειπίων αυτών ύποβολή, τώ επιφέρει ρίγος...

Τό δέ άγριον τοπείον έξ άλλου, προκαλεί τό δέος...

Πώς λοιπόν, νά μή επέλθει και τότε, τώ 1537, έρήμωσις τής νήσου, από την καταστρεπτικήν έκείνην έπιδρομήν του θηριώδους και αίμοσταγούς Βαρβαρόσσα;

Και ή όποία έπιδρομή ήτο ή φοβερώτερα όλων...

Αλλά, διά τās κατά τής νήσου έπιδρομάς των διαφόρων πειρατών, ήμείς εδώ θά περιορισθούμεν εις όλίγα μόνον άκόμη και δη διά 2 (δύο) μόνον περιπτώσεις, παραλείποντες διά τό «καταφυγάδι», διά την «μαύρη σπηλαία», κ.ά., τās όποία κατά τό μάλλον ή ήττον είναι γνωστά.

Εις τās σπηλαία, τής νήσου, πολλά δέ, και εις διαφόρους κείμενα περιοχάς και δη, τό μέν την των χωρίων Μυτάκα και Βιαράδικα (όπου λ.χ. τό του Αγίου Γεωργίου, τό του Αγίου Ιωάννου, τό τής Παναγίας Σπηλιώτισσας, τās «Ασκηταριά», κ.ά.), τό δέ την του Μυλοποτάμου (όπου ή Αγία Σοφία, ή Παναγία ή Όρφανή, τās τής Κάτω Χώρας, κ.ά.), άλλα έξ αυτών μεγάλα, άλλα μικρά, φοβερά, κατά καιρούς, διεδραματίσθησαν ένεκεν των πειρατών τραγωδία.

Μία έξ αυτών είναι ή έπισυμβάσει εις την Παναγίαν την Όρφανήν, μιάς μικράς Έκκλησίας κειμένης έντός σπηλαίου, εις μίαν ρεμματιά κατάφυτη από κέδρα και ουχι μακράν τής θαλάσσης — του Ιονίου Πελάγους.

Εις τό άκρον και εις τό βάθος του διά την Έκκλησίαν προωρισμένου και χρησιμοποιουμένου χώρου, τό σπήλαιον έκτείνεται εις βάθος πολύ.

Τό στόμιόν του, όμως, είναι πολύ μικρόν τόσον ώστε μόνον έρπων μπορεί τις νά εισχωρήση, άμέσως όμως έν συνεχεία ή σπηλιά αυτή είναι εύρύχωρη και άρκετά μεγάλη, έκτεινομένη εις βάθος πολύ.

Μέσα εις την σπηλιά αυτήν ύπήρχον σωροί από ανθρώπινα όστά πολλά. Έχω έγώ ό ίδιος ιδίαν αντίληψιν.

Εις μικράν ηλικίαν (μαθητής άκόμη σχολείου) μαζί μέ άλλα παιδιά (μεταξύ των όποιων και ό εκ του χωρίου Περλεγκιάνικα συμμαθητής μου και φίλος μου Θεόδωρος Κωστή Κομηνός — Μπαχάς — ήδη άτυχώς εις Κύριον άποδημήσας) είχαμεν έρποντες εισχωρήσει και είδαμεν τās κόκκαλα. Τρομαγμένοι από την μακαβρίαν αυτήν είκόνα έσπεύσαμεν νά φύγωμεν.

Εάν εύρίσκονταί εκεί άκόμη αυτά, δέν γνωρίζω

Τώρα και νά ήθελα νά εισέλθω εις την σπηλιά αυτήν, άτυχώς δέν μπορώ, λόγω ηλικίας κλπ.

Τό γεγονός αυτό μέ τās ανθρώπινα όστά μέσα εις την σπηλιά τής Παναγίας Όρφανής είναι γνωστόν εις πολλούς.

Είναι δεβαιωμένον.

Τās όστά αυτά άποτελούν άδιάσειστον άπόδειξιν του σκληρού και τραγικού θανάτου των όσων είχαν εκεί καταφύγει διά νά περισθουν από την έπιδρομήν των πειρατών.

Κατά την τοπικήν παράδοσιν, οι πειραταί είχαν άνεύρει τό κρυφύγετον και έβαλαν φωτιά. Έσκασαν οι άνθρωποι. Οίκτρος ό θάνατός των.

Ό έπισκέπτης — προσκυνητής τής Παναγίας Όρφανής άνάμικτα δοκιμάζει εκεί συναισθήματα.

Α: άφ' ενός μέν,

α) ύποβολήν από τό φυσικώς ώραιον και κατάφυτον, αλλά και άγριον εκεί τοπείον.

β) θαυμασμόν διά τό έργον αυτό τής ευσειείας και τής πίστεως των παλαιών ανθρώπων, οι όποιοι έπελέκισαν και απέκοψαν τον άπόκρηνον, άπότομον και κατακόρυφον εκεί έράχον και είχαν κατασκευάσει μίαν πολύ στενήν (έπί του βράχου) λωρίδα προσπελάσεως, βαθής, προς τό σπήλαιον, προς την έντός αυτού έκκλησίαν.

και γ) δέος τι, άμα, μέ κατάνυξιν διά την έντός του βράχου — σπηλαίου ώραιαν έκκλησίαν.

Έκκλησία άπίθανος.

Παρέλκει εδώ περισσότερά περιγραφή.

Β'. άφ' έτέρου δέ, έξ άλλου, και ρίγος τον συνέχει επί τή σκέψει ότι κατατρεγμένοι, κατατρομαγμένοι, καταδικώμενοι είχαν καταφύγει εκεί άνθρωποι διά νά περισθουν από τους «Αλτζερίνους», τους «Αγαρηνούς», τους «Σαρακηνούς» πειρατάς, κατά τους μαύρους έκείνους χρόνους, όπου όμως τελικώς έχασαν την ζωήν των...

Τās όστά των άποτελούν άπόδειξιν τής φοβερής τραγωδίας.

Συγκλονιστική ή συγκίνησις...

Ός προς τό «Καταφυγάδι», δύο μόνον λέξεις: αυτή αυτή ή προσωnumία του σπηλαίου ύποδηλοί τās εκεί διαδραματισθέντα, την εκεί τραγικήν κατάστασιν, τής εις αυτό δηλαδή «καταφυγής» των ανθρώπων προς σωτηρίαν των από τους έπιδρομόντας πειρατάς.

Χαρακτηριστική δέ μάλιστα, έν προκειμένω, είναι και ή μέχρι των ήμερών μας διασωζόμενη, έν τή Λαϊκή παραδόσει τής νήσου, συμφυής «...ρίμα»: «πνίξε σκύλα τον λαγό σου νά σώσης τον λαόν σου» ως προειδοποιητικόν σήμα λόγω κινδύνου νά προδοθή ή «καταφυγή» εκεί των ανθρώπων από τό κλάμα ενός παιδιού...

Ός προς δέ την «μαύρη σπηλαία» παρέχεται ή εξήγησις ότι, και εις την περίπτωσιν αυτήν, ή προσωnumία τής σπηλιάς διαδηλοί τό ιστορικόν της: οι πειραταί άναψαν φωτιά εις την είσοδον τής σπηλιάς όπου κατατρομαγμένοι είχαν καταφύγει οι άνθρωποι, έξ ής και τό «μαύρισμα» από τους καπνούς. Κατά την παράδοσιν όλοι οι εκεί καταφυόντες οίκτρον εύρον θάνατον.

Τās τό όλον ιστορικόν τής, και ως προς τās Κύθηρα, πειρατείας συνθέτοντα και άπαρτίζοντα, διά

μέσου τών αιώνων, διάφορα περιστατικά — ως και έν γένει διαδραματισθέντα — είναι πάρα πολλά, καί τών οποίων ή μνεία καί περιγραφή δέν είναι τό θέμα τού παρόντος άρθρου.

Τά πλαίσια τού άρθρου μας αυτού, κατά φυσικόν λόγον είναι μικρά, έν ώ τό θέμα είναι μεγάλο, έκτεταμένον.

Ήδη, δέ, παρασυρθέντες, έχομεν έκταθή πολύ.

Παρά ταύτα όμως, δέν θά πρέπει νά παραλείψωμεν μίαν περίπτωσιν. Ίδιόμορφον καί άσυνήθη. Δέν θά ήτο ή συζητήσις μας έδώ πλήρης εάν τήν παρελείπαμεν.

Καί ή περίπτωση αύτή είναι μιά μικρή έκκλησία — φρούριον. Ναί, φρούριον...

Ή μικρή αύτή έκκλησία είναι ο Άγιος Ίωάννης ο Θεολόγος. Κείται εις τό Καλαμίτσι (Κομπονάδα) έγγύς τής θαλάσσης.

Έχει κτισθή κατά τρόπον φρουριακόν, μέ μόνον άνοιγμα μίαν στενήν θύραν, στερεώς κατασκευασμένην, μέ ύψηλούς τοίχους, μέ ισχυρόν ύψηλά στηθαίον (περί τόν τρούλον) ως έπαλξις, διά τήν άμυναν καί απόκρουσιν έπιτεθεμένων έπιδρομέων πειρατών.

Ή ανάσας εις τήν έπαλξιν έγένετο μόνον έκ τού έσωτερικού τής έκκλησίας μέ κινητήν ξυλίνην κλίμακα.

Ή περίπτωση αύτής τής έκκλησίας — φρουρίου είναι μοναδική.

Ίσως ούδαμού άλλου εις όλον τόν νησιωτικόν Κόσμον τού όλου Έλλαδικού χώρου νά ύπάρχη τού αύτη Έκκλησία — Φρούριον.

Μοναστήρια — Φρούρια ύπάρχουν πολλά, είδικώς κατασκευασμένα, ένισχυμένα διά τήν απόκρουσιν πειρατικών καί έχθρικών έπιθέσεων.

Έκκλησία όμως μεμονωμένη, ως αύτή τού «Άγίου Γιάννη» — εις τό «Καλαμίτσι» κτισμένη καί διά φρούριον, κατά τών πειρατών, άμφιβάλλω άν ύπάρχη άλλη.

Έξ αύτής διαφαίνεται — καί ανακύπτει έπιβεβαιουμένη — ή, ένεκεν τής πειρατείας, έν άγωνία, φόβω καί τρόμω ζωή τών κατοίκων τής νήσου.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Ή Έκκλησία αύτή — «ο Άγιος Γιάννης» — θά πρέπει, πάση θυσία, νά τύχη ίδιαιτέρας μερίμνης ώστε νά διατηρηθή καί νά μή καταρρεύση. Είναι μνημείον.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (JIMMY) ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Μία 'Ωδή γιά τήν Κύπρο

Η θάλασσα δεν σταματά
κι ο ουρανός να σμίγουνε
μετρώντας ήρωες νεκρούς
και την αλύγιστη καρδιά
της Κυρήνειας.

Η Παναγία δάκρυσε
και οι αγγέλοι σώπασαν
όταν τη γη σου πάτησε
και τη ψυχή σου μαύρισε
ο εισβολέας

βουνό του Πενταδάκτυλου
της Μόρφου λεμονόδενδρα
ο Ήλιος δεν σταμάτησε
να στέλνει τα μαντάτα σας
στη Λευκωσία.

Χορό θαρρείς εστήσανε
τα χρόνια που δεν σβήσανε
το αίμα και την μνήμη σας
παιδιά λεβέντες αετοί
της Καρπασίας.

Κι αν κάποτε γινότανε
πάλι ο Χριστός θα 'ρχότανε
όχι σε φτωχοκάλυδο
μα μέσα σ' έρημη έκκλησιά
της Αμμοχώστου.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡ. ΦΑΤΣΕΑΣ